

MAGYAR NYOMDÁSZAT

A SOKSZOROSÍTÓIPAR ÉS ROKONSZAKMÁINAK
HAVI KÖZLÖNYE - SZERKESZTI JANOVITS FERENC
KIADJA A GRAFIKUS MŰVEZETŐK EGYESÜLETE

A statisztika. • III.

Sajnos, a nyomdagépek számáról csak som-
más kimutatást nyújt az Évkönyv statisztikája.

1910-ben 1142
1911-ben 1288

volt a nyomdagépek száma. A növekedés tehát
1911-ben 146 gép. Hogy a statisztika mit ért
nyomdagép néven, nem tudjuk. Éppúgy nem
tudjuk azt sem, hogy a többletet képező 146 gép
közül mennyi volt a rotációs-, a síma-, a tégely-
nyomó- vagy talán leházósajtó. Persze, erre az
Évkönyv — célját tekintve — nem is terjesz-
kedhetett ki.

Pedig — ha csakugyan tiszta képet akarnánk
nyerni a könyvnyomtatóipar állásáról — nagyon
is fontos volna tudni, hogy milyen nemű nyomó-
gépekkel gazdagodtak a nyomdák. Megbecsül-
hetetlen értékű adatul szolgálna ez az ország
kultúrájának a történetéhez is. Mert például az,
hogy ebben vagy abban az évben egy-két új
napilap indult meg, nem bír olyan bizonyítóerő-
vel, mint az, hogy egyik avagy másik lapnál
új rotációsgépet állítottak fel. Az azután nem
nyom semmit a latban, hogy a példány- vagy
oldalszám emelkedése, avagy a megjelenés gyor-
sítása céljából állítottatott-e fel, mert a végkövet-
keztetés csak egy lehet: az olvasóközönség
számának emelkedése, tehát a kultúrának a ter-
jedése tette szükségessé a gépek felállítását.

Éppígy abból, hogy ha a símagépek száma
emelkedett, pláne, ha a méreteiket és használati
céljukat is tudnók, következtetést vonhatnánk le
arra nézve, hogy a nagyobb példányszámú avagy
jobb minőségű munkákban állott be szükséglet,
mint ahogy a tégelysajtók számának emelke-
dése a merkantilmunkák növekedésének a kö-
vetkezménye. Persze azt sem volna érdektelen
tudni, hogy állítottak-e fel valahol különleges,
csupán egy célt szolgáló nyomógépet, legyen
bár az menetjegy-, levélboríték- avagy nyomta-
tással, hajtogatással és fűzéssel kombinált és
hasonló nyomtatógép.

Mindezekre nézve még csak találgatásokba
sem bocsátkozhatunk az Évkönyv statisztikája
alapján, mert — mint már említettük — a gépek-
ről csupán sommás kimutatást közöl, a gép-
mesterekről szóló statisztikából pedig absolute

nem lehet megállapítani azt, hogy egy-egy nyom-
dában hány gép volt vagy van, miután a gép-
mesterek száma emelkedhetik munkatorlódás
miatt is (esetleg schicht-rendszer alapján), sőt
úgy is, hogy a letakart gépeknek akadt egy
időre munkájuk. De azért nem lesz érdektelen
végignézni az alábbi összeállítást, amelyhez a
gépek számának kimutatását a Nyomdatulajdo-
nosok Évkönyvéből vettük. Sajnálatos, hogy ez
utóbbi nagyon hiányos, amennyiben a kimuta-
tásban szereplő * azt jelenti, hogy az illető
nyomda nem küldött be adatot.

	Gépmester és nyomó		Gép	
	1910	1911	1910	1911
1. A Nap	5	6	9	9
2. Athenaeum	28	21	34	32
3. Baptisták	2	2	2	4
4. Budapesti Hírlap	14	8	18	18
5. Bp. Kny. (Haladás)	1	3	3	*
6. Buschmann	3	3	7	7
7. Európa	3	3	7	7
8. Franklin	36	35	51	56
9. Fried és Krakauer	3	3	6	6
10. Garai Mór	3	2	5	4
11. Globus	9	14	*	*
12. Grafikai Intézet	6	8	13	13
13. Hazai Hírl. (M. Hírlap)	5	12	*	*
14. Hornyánszky	21	16	20	20
15. Hungária	6	7	*	*
16. Jókai	2	3	8	8
17. Károlyi Gy.	3	3	*	9
18. Kellner E.	3	4	8	8
19. Korvin Testvérek	5	5	11	11
20. Községi	5	5	10	10
21. Légrády	12	17	21	23
22. Löbl Dávid	4	5	*	10
23. M. Kir. Állami	24	23	33	33
24. M. Kir. Egyetemi	5	5	*	*
25. Markovits és Garai	4	3	8	8
26. Márkus Samu	7	5	13	13
27. Neuwald utódai	2	2	*	7
28. Otthon	2	2	*	*
29. Pallas	16	19	31	31
30. Pátria	8	10	18	19
31. Pápai Ernő	3	3	5	6
32. P. Lloyd	5	5	*	10
33. Pesti Részvény	21	20	29	27
34. Posner	9	11	*	*
35. Postatakarékpénztár	—	2	*	*
36. Révai és S. (Nyugat)	5	4	10	10
37. Rigler	10	9	18	19
38. Rózsa Kálmán	4	4	*	*
39. Schulhof	—	5	6	7
40. Stephaneum	13	13	*	18
41. Székesfővárosi házi	6	7	*	9
42. Thália	4	5	11	11
43. Világosság	9	9	*	11
44. Wodianer	12	12	21	22

Ebből megállapíthatjuk, hogy 44 nagy és középnymodában az 1911. évben 364 gépmester és nyomó volt alkalmazásban, 16-tal több mint 1910-ben, míg 276 kis nyomdában helyezkedett el. Ez utóbbiak közül 28 olyat olvastunk össze — régít és újat vegyesen —, amelyben 1911-ben legalább 2 gépmester volt alkalmazva és amelyek összesen 44 gépmesterrel vagy nyomóval alkalmaztak többet mint 1910-ben. A két tételt összeadva: $16 + 44 = 60$. Miután pedig az Évkönyv statisztikája szerint 1911-ben csak 55 gépmesterrel vagy nyomóval volt több munkában, mint 1910-ben, a különbözet (5) úgy állhatott elő, hogy egyes kisebb nyomdák is redukálták a gépmesterlétszámukat.

Ha most tekintetbe vesszük, hogy míg 44 nagy és középnymoda csak 16 gépmesterrel alkalmazott többet 1911-ben, mint 1910-ben, 28 kis nyomda pedig 44-gyel, úgy igazoltnak látszik mult évi decemberi számunkban nyilvánított ama feltevésünk, hogy a kis nyomdák gyarapodtak a nagyok rovására.

De ez csak látszat, mert biztos következtést levonni ezekből a statisztikákból nem lehet. Ha ugyanis a gépmesterekről és a gépekről fentebb közölt kimutatásra néhány szigorubb pillantást vetünk, meginog a bizalmunk a statisztika helyességét illetően. Feltűnő például, hogy az Athenaeumban a gépmesterek száma egyik évről a másikra 7-tel csökkent, míg a gépek száma 2-vel kevesbedett. Pedig ismeretes dolog, hogy ennek a nyomdának mindig van elegendő nyomnivalója. Érdekes az is, hogy a Budapesti Hírlapnál a gépek száma változatlan, a gépmesterek száma mégis 6-tal kevesebb. Vajjon csökkenhet-e ilyen arányban a nyomnivaló, amikor a szedők létszáma csupán 2-vel kevesbedett? A Franklinban pedig 1-gyel kevesbedett a gépmesterek száma, míg a gépeké 5-tel emelkedett. Legfeltűnőbb azonban a Hazai Hírlapkiadó Részvénytársaságra vonatkozó adat. Itt 5-ről egyszerre 12-re emelkedett a gépmesterek létszáma. Ez nagy ugrás, különösképpen, ha tekintetbe vesszük, hogy kizárólag újságnymodáról van szó, ahol ugyan egy delután megjelenő lappal több készült, mint 1910-ben, de azért a gépek száma — legalább tudunkkal — nem emelkedett, ami pedig némiképp igazolná újabb 7 gépmester alkalmazását. A többi eltérések — a változott viszonyokra való tekintettel — már inkább magukon viselik a hihetőség látszatát.

Éppígy különös jelenségek állanak elő a statisztika szerint a fizetések kimutatásánál is. Igaz, hogy a fizetések változása kevés súllyal bír annak megítélésénél, hogy az ipar mennyiben fejlődött, mert ez a kérdés inkább a gazdasági politika körébe vág. Ám ha figyelembe vesszük, hogy a fizetés, a kereset akkor emelkedik rendszerint, amikor a munka is szaporodik, tehát a szükséges megvilágításhoz ez is némiképp hozzá-

járul, akkor vizsgálódásunknál ezt sem szabad mellőznünk. Anélkül tehát, hogy bírálgatni akar-nánk — épp ezért csak egy-két tételt emelünk ki —, különösnek tartjuk, hogy a Budapesti Hírlapnál 1910-ben 44 és 64 K volt a szedők átlagos keresete; 1911-ben 40 és 60 K; a gépmestereké pedig 1910-ben 52 és 70 K, 1911-ben 44 és 70 K. A Franklin-nyomdában: a főüzletben 1910-ben 39, a fiókban 42 K volt a szedők keresete; 1911-ben 38 és 46 K. Amíg tehát a főüzletben csökkent, a fiókban emelkedett a kereset. Éppígy vagyunk a gépmestereknél is. A főüzletben 1910-ben 51, 1911-ben 43 K, a fióküzletben 1910-ben 43, 1911-ben 48 K volt az átlagos kereset. A Pester Lloydnál a nappali személyzet keresete 46-ról 42 K-ra csökkent, a lapszemélyzeté 74-ről 78-ra emelkedett. A gépmestereknél: a nappaliaké 50-ről 48-ra, a lapnál alkalmazottaké 74-ről 64-re csökkent.

Természetesen azt nem tudjuk, hogy milyen alapon történt az átlag kiszámítása, mennyiben szerepelt abban a különóra vagy nem, de az mindenesetre különös, hogy amikor futólagos áttekintés mellett azt látjuk, hogy a keresetek javultak, akkor a statisztika szerint akadnak — még pedig tekintélyes — *lapszemélyzetek*, amelyeknél a kereset *csökkent*.

Úgy gondoljuk, az elmondottak eléggé élesen megvilágítják azt a kérdést, hogy a könyvnyomtatóipar fejlődésének mérvére, irányára vonatkozólag nincs semmiféle megbízható adatunk. Viszont az is igaz, hogy az erre vonatkozó tökéletes, majdnem teljesen hibátlan statisztikát nem lehet összeállítania sem magánembernek, sem semmiféle olyan egyesületnek, amelynek kérdőíveit egyrészt szívességből, másrészt olyanok töltik ki, akiknek nincs módjukban az üzleti könyvek hitelességével szentesített adatokkal szolgálni. Ezt csakis a nyomdatulajdonosok egyesülései, mint erkölcsi testületek, amelyek hatni tudnak tagjaikra, vihetik keresztül.

Csupán két kérdés állhatja útját a hiteles statisztika elkészítésének. Az egyik: a pénzkérdés. Ez a munka ugyanis tetemes kiadást igényel. Azonban ha tekintetbe vesszük hogy a Budapesti Grafikai és Rokoniparosok Főnökegyesületénél már érvényben lévő, a Vidéki Nyomdatulajdonosok Országos Szövetsége részére most készülő minimális nyomtatványtarifa már úgysis feltételez évről évre bizonyos statisztikaösszeállítást, csupán a szükséges kérdőíveknél esetleg előálló csekély nyomtatási különbözet terhelheti meg újabb kiadással az egyesületeket, no meg az adatoknak a feldolgozása, ami szintén nem tehet ki olyan összeget, hogy riasztólag hathatna. Egy-két kisegítőhivatalnok ezt a munkát bátran elvégezhetné rövid idő alatt, feltételezve természetesen azt, hogy a statisztikai ívek kitöltése körül — *meg nem értésből* — komplikációknem fordulnak elő. Súlyosabb teher volna

a nyilvánosságnak szánt összeállítás kinyomtatásának költsége.

A másik kérdés az, hogy szükséges-e ez a statisztika? A mi meggyőződésünk szerint igenis szükséges. Számtalan sok esetben tapasztaltuk már, különösen pedig az utolsó évek során, hogy a könyvnyomtatóipar dolgaihoz fent is, lent is laikus ésszel, gyakorta bizonyos tendenciával szólottak hozzá és a látszat után indulva, hatalmas fellendülésről, óriási fejlődésről regéltek és regélnek ma is. Ez a látszat volt okozója az újabkori gründolásoknak, a mértéktelen és indokolatlan hitelezéseknek, tehát a *minden áron* való munkálkodásnak, ez a látszat tereli arra a meggyőződésre a megrendelőket, hogy a nyomdákban zsarolóikat látják, ez a látszat csalt ingoványba sok jobb sorsra érdemes embert, sőt ez a látszat ütközőpontja sok esetben a munkaadó és munkás közötti viszonyoknak.

Ezzel a látszattal szemben hiábavaló minden szónoklat, minden cikkezés, üres frázissá lesz minden érv, míg a számok cikornyátlan beszéde előtt meg kell hajolnia nagyoknak és kicsinynek egyaránt. Mert: nincs meggyőzőbb érv, mint a szám.

—c.

A kezdőbetűkről. • III.

Az iniciáléhoz hasonló dekoratív motívumot, mely az alkalmazás annyiféle módját nyújtja, de amelyet manapság annyira mostohán és hibásan alkalmaznak, alig találunk még egyet a nyomda díszítőanyaga között. Elrendezésének szépségével sokan igen keveset törődnek. Kényük-kedvük szerint rendezik el és bármely jellegű betűnemhez olyan kezdőbetűt használnak, amilyen éppen kezük ügyébe kerül. Pedig minden munkának, hogy szépnek nevezhető legyen, első feltétele az egyöntetűség, ami ma már alig okoz nehézséget, mert a betűöntődék bőven és minden betűfajhoz szállítanak megfelelő kezdőbetűket.

A kezdőbetűvel való mostoha bánásmód azonban korántsem merül ki ezzel, kidomborodik még abban is, hogy a kezdőbetűt a szövegtől elválasztó hézag legtöbbszörre egyenlőtlen. Hol alul nagyobb, hol meg szélről (15. ábra). Némely esetben túlnagy, némelykor meg alig kétpontnyi. Mindenesetre a leghelyesebb, ha úgy alul, mint oldalt egyforma és mérsékelt. Ez a legkönnyebb, amit tenni lehet, hogy az

ANY a man brought up is able to talk is a very important. But, methinks, without the title, and give it to me, I do not know how to think of a particular way

15. ábra.

iniciálé jól fessen. Direktíva erre nem adható. Éreznünk kell azt, hogy milyen nagyságú betű mennyi hézagot tűr maga mellett.

Épp ilyen könnyű az egyöntetűséget is betartani. Ha valamely betűnemhez nem rendelkezünk a jellegnek megfelelő kezdőbetűvel, mielőtt az

16. ábra.

egyöntetűséget megbontanók, alkalmazzunk inkább az illető betűfaj egy nagyobb fokából választott betűt, melyet esetleg léniakeretbe állítunk (16. ábra). Egyszerű léniákból és díszekből annyiféle keretet szerkeszthetünk, hogy csak győzzük valamennyit felhasználni. De az ilyen kereteket rendszerint nem is kell összeállítanunk. A legtöbb nyomdában rendelkeznek a betűöntődék által szállított kezdőbetűkhöz való keretekkel, melyek azonban nagyrésztben hibásak. Természetesen ügyelnünk kell még arra is, hogy a keret és betű stílusa egyezzen. Például reneszánsz stílusú keretbe angol vagy francia antikvából való betűt ne állítsunk.

De más egyéb baj is szokott a keretbe állított iniciáléknál mutatkozni.

Legtöbbszörre csak nagyon kicsiny betű állítható a keretbe, mert a keret rajza jobbára nagyra van szabva, jobban jut érvényre a betűnél, mely jóval alatta van a kezdősornak (17. ábra), ami annyiban hiba, hogy a betű nem fejezi ki eléggé hovatartozandóságát, miáltal az olvasó nem egyszer zavarba jut. Az ilyen hibás kereteket vagy egyáltalában nem kellene megvásárolni, az volna talán a leghelyesebb, vagy alkalmazásnál annyira az első sor fölé emelni, hogy maga a

NE day in my door, in and since ever since emaciate disheveled prospero has an ai

The transformation has been months. I thought it would be it, and find out if there were

17. ábra.

gorogoknál a r volt es mindenki szép volt, harmadik színű képekkel

használtak, minden amfóra am szék amire leültek, művészi v erosz mondja.

Később a művészet es a ik egymástól. A művésze es emelkednek: a középk

18. ábra.

gorogoknál a m volt es mindenki szép volt, harmadik színű képekkel

használtak, minden amfóra am szék amire leültek, művészi v Homerosz mondja.

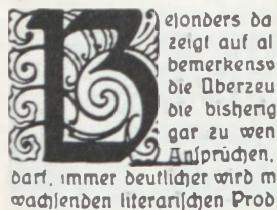
Később a művészet es a ndnak egymástól. A művészet helyei emelkednek: a középk

19. ábra.

kezdőbetű az első sort elérje. Bár nem szabad szigorúan alkalmazkodnunk ahhoz a dogmához, hogy a kezdőbetű csak 2—3 ponttal érheti túl

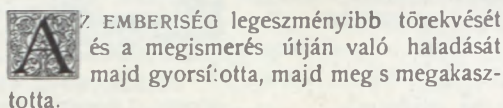

az első sort, még sem mondhatjuk szépnek azt az elrendezést, amikor a kezdőbetű a hibás keret vagy más ok miatt tizenkét pontnyira is

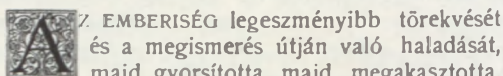

20. ábra.

dísz szedünk (18. ábra), nem pedig csak fölül, mint az a 19. ábránál látható és általában szokásos. A fönnebb említettekre akkor is kell ügyelnünk, ha önalkotta keretbe állítjuk a kezdőbetűt. Az ilyen keretek jó szolgálatot tesznek az olyan betűknél (A, L, T), amelyek mellé csak bizonyos távolságban vagy kireszelés árán tudjuk a hozzá való betűket sorakoztatni. Itt akarom még megemlíteni azt is, hogy komoly műveknél mindig az illető betűnemnek egy nagyobb fokából válasszuk a kezdőbetűt, amelyből a mű szedődött, ha mindjárt ahhoz a betűnemhez díszes iniciálékkal is rendelkezünk.

21. ábra.

22. ábra.

A keretbe foglalt vagy határozott szélű iniciálé azt is kívánja, hogy alsó széle a mellette lévő utolsó sorral „vonásban álljon“ (20. ábra). (Sajnálom, de erre nem találtam jobb magyar kifejezést, mert a „soregyen“ szóval ezt nem lehet kifejezni). Ennek szépségéről egyébként meggyőződhetünk, ha a 15. és 20. ábrát egymással összehasonlítjuk. Ez a törekvésünk azonban némelykor nehézségekbe ütközhetik és csak túl-nagy hézagokkal sikerülhet elérni. Ilyenkor helyesebben cselekszünk, ha elállunk ettől és inkább a rendes hézagra fordítjuk a gondot és arra, hogy a kezdőbetű túl ne érje nagyon az első sort.

Hogy az iniciálé minden tekintetben jól fessen, arra is kell ügyelni, hogy környezetében bontó okok ne keletkezzenek. Ilyen zavaró ok például, ha közvetlenül a kezdőbetű mellett és alatta

bekezdés és kimenet fordul elő (21. és 22. ábra). Ha mégis előadódik ilyen eset — ami pedig nem ritkaság —, a szerző utólagos belegegyezése kérendő ki, hogy a kimeneteket folytatólag szedhessük. Ez esetben elég ha 4—5 sort iparkodunk a kezdőbetű alá hozni kimenet és bekezdés nélkül.

Szokásos az első sornak az iniciáléhoz tartozó szavát, ha rövid, esetleg kettőt is, verzális betűből vagy öregbetűből (kapitälchen) szedni. Némelyeknek így tetszik, másoknak meg kurrens betűből szedve. A dolog azonban annyira lényegtelen, hogy kár volna emennek vagy amannak a helyessége fölött vitatkozni. A könnyebb olvashatóság szempontjából mindenesetre a kurrens betű az elsőbbség, viszont értelmi

S ZOMAHÁZY ISTVÁN :
A FÉRJHEZMENÉS
MŰVÉSZETE. Ára 3 K

23. ábra.

S ZOMAHÁZY ISTVÁN :
A KRAKÉLEREK
ALKONYA ÉS EGYÉB
ELMÉLKEDÉSEK.

24. ábra.

szempontból a verzális betű. Amikor verzális, illetve kapitälchenből szedjük az iniciáléhoz tartozó szót, ha az névelő vagy más rövidebb szó, úgy szedjük a rákövetkező szót is verzális betűből; de ne fél mondatokat, a legközelebbi veszőző, mint ahogy némelyek csinálni szokták. Ugyan így kell cselekednünk, olvastam valahol, az esetben is, ha vezetéknev után keresztnév következik. Ez nem éppen szükséges, már abból a szempontból sem, mert a kiemelendő nevek között is leggyakrabban csak a vezetéknevet szokás kiemelni, hacsak a szerző nem kívánja másképp. Kurzív betűt is lehet kezdőbetűnek alkalmazni, de akkor a kezdőszó többi betűit is kurzívból kell szedni. Ezt azért említem meg, mert láttam már olyan könyveket is, amelyeknél, ezzel talán valamelyest különlegességet akartak bemutatni, a kezdőbetű kurzív betű volt, a szó kiegészítő része pedig álló betű. Azt hiszem, nem szorul magyarázatra, hogy mennyire „jól fest“ az ilyesmi.

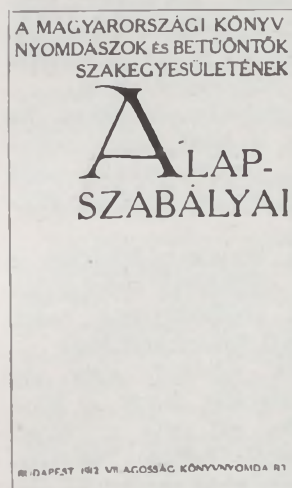

25. ábra.

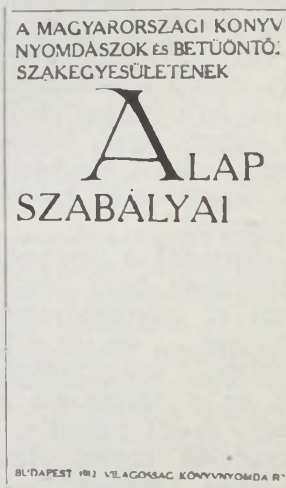
A Magyar Nyomdászat II. évfolyamának 177. és 178. oldalán Szécsén Manónak a kezdőbetűk alkalmazásáról írott cikkében azt olvastam, hogy

az összetett betűkből, amilyenek a cs, gy, ly, sz stb. ne csináljunk kezdőbetűket, mert az nehézségeket idézhet elő az olvasásban, hanem ilyen

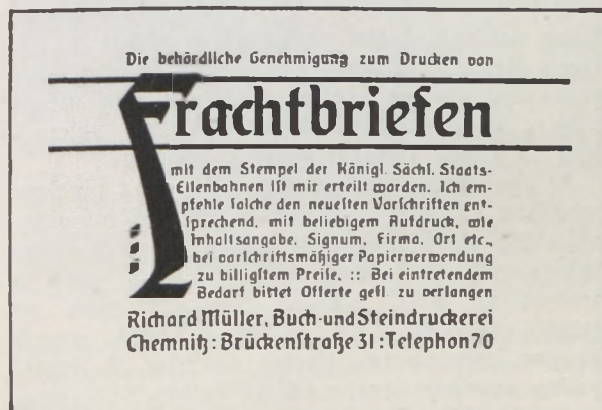
26. ábra.

27. ábra.

esetben a szerző engedelmével változtassuk meg a szórendet. Erre szerény nézetem szerint nincs szükség. Senkinek sem okozhat nehézséget az olvasásban, ha például a György szó G betűje iniciálé, a betűhöz tartozó y pedig kapitálchen vagy kurrens betű, mert akkor épp olyan joggal ráfoghathatjuk a György vagy más hasonló szónak rendes alakjára is, hogy zavart okoz az olvasásnál, mert itt is csak a G a nagybetű; és a fenti értelemben, hogy bajt ne okozzon, így kelene írunk: GYörgy.

Befejezve az általános szempontokat, melyek követése speciálisan könyveknél és kompressz munkáknál, alkalmazandó kezdőbetűknél célirányos, a továbbiakban a kezdőbetűnek egy-néhány ma divatos elrendezését mutatom be,

28. ábra.

hogy hogyan alkalmazható, illetve miképpen alkalmazzák jól-rosszul hirdetéseknel, címlapoknál, prospektusoknál és általában olyan mun-

káknál, melyek az érdeklődést vannak hivatva felkeltetni. A kezdőbetűnek olyan elrendezései ezek, melyek már annál is inkább érdemlik a figyelmet, mert voltaképpen azoknál érvényesülhet mint díszítő elem a legjobban.

A 23. ábra helytelen megoldását a 24. ábra demonstrálja. A 24. ábrán az S betű alatti „Ára 2 kor.” zártabbá teszi a képet, miáltal tetszetősebb, szemben a 23. ábrával, ahol az S betű szabadon van elhelyezve. Bizonyos nyugtalanság van ebben, ami annak is tulajdonítható, hogy a négyszög csorbult és annak, hogy az összetartozandóság nem jut eléggé kifejezésre. Egy bizonyos alapot, hogy szabatosabban kifejezzem magamat: támpontot, mely a kezdőbetűt közelebb hozza a szöveghez, illetve hozzátartozandóságát kifejezésre juttatja, minden elrendezésnél kell keresni. Ilyen támpont létesül akkor is (25. ábra), amikor a kezdőbetűt vagy díszelt, vagy anélkül olyan nagyra vesszük,

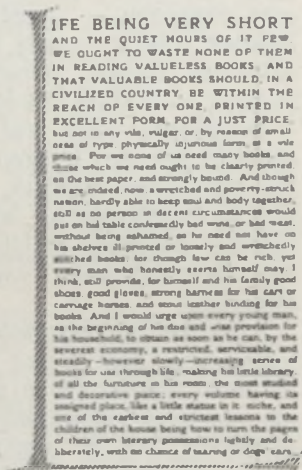
mint amilyen nagy a szöveg, mely mellett alkalmazva van. Így megoldva a 23. ábra sem esne kifogás alá. A 26. ábra egy címlapot mutat be, melyen az alkalmazott iniciálé azáltal nyeri szépségét, hogy a fölötte és alatta lévő sor vele egy vonalban áll, miáltal létrejön az a bizonyos alap, mely az iniciálét a szöveggel összetartozóvá teszi. Ezt a 27. ábra elhelyezése szemlélteti a legjobban, ahol a fölül- és alsó sor a kezdősorok vonalába van állítva, aminek következtében a kezdőbetű is oda kívánkozik.

Divatos ma az iniciálékkal a bravuroskodás is. Ilyen a 28. ábra. Karcsú betűkkel, mint amilyenek az F, J (ez különösen), L, S, T, ez jobbára sikerül, a többi betű azonban erre kevésbé alkalmas. A 29. ábra elrendezése öletes. Természetesen komoly munkáknál nem ajánlatos az utánzásra.

Mindezzel koránt sincs kimerítve a kezdőbetűk elrendezésének mikéntje, különösen nem az utóbb fejtegetetteknél. A kezdőbetűk elrendezése oly tág területen mozog, hogy képtelenség valamennyi alakjával behatóan foglalkozni. De nem is szükséges, még kevésbé célirányos, mert a kifejtett ízlés mindenkor megtalálja a maga szépségeit.

Végezetül kötelességemnek tartom felemlíteni azon műveket, melyeket forrásmunkául felhasználtam. Ezek Faulmann: Illustr. Geschichte der Buchdruckerkunst, Beóthy: A magyar irodalom története I. kötet és Pusztai: Nyomdászati Enciklopédia.

Hermann Károly.

29. ábra.

Az autotípiáról. • I.

Ne arról legyen itt szó, hogy a már unalmas-
ságig ismertett autotípianyomás technikája mi-
ből áll, mi körül forog s e különlegesnek minő-
sített nyomtatási műveletnél mi minden veendő
tekintetbe úgy nyomtatástechnikai, valamint a
nyomatáshoz szükséges anyagok szempontjából
— hiszen ezeken már régen túl vagyunk —,
hanem inkább rávilágítani kívánok a gyakorlat-
ban előforduló ama nehézségekre, amelyek hatás-
körünkön kívül, de technikánkhoz közelálló ténye-
zők (könyvkiadók vagy egyáltalán megrendelők,
sőt kémigráfusok is) reánkzúdítanak, mert a
technikai kérdéshez kötött, törvényerővel bíró
előfeltételeken magukat egyszerűen túlszerek.

Hiába értekeznek e kérdésről azoknak, akik a
nyomdásztól lehetetlen kívánnak, hiába dönté-
nem meg a könnyű vázú laikus érveléseket,
mert a dolog meg nem értése, vagy — ami
még rosszabb — megérteni nem akarása feles-
legessé teszi a komoly, megdönthetetlen, nem az
írásztal mellett, hanem a gyakorlati életből
merített szakszerű fejtegetést.

Soraimnak célja tehát csak az, hogy a több
oldalról hozzám intézett, e művelettel kapcsola-
tos kérdésekre kitérjek, s hogy ezáltal a jövő-
ben az érdeklődőknek, akik egyúttal érdekeltek is,
eszközt nyújtsak, amellyel az előforduló abnor-
mis kívánságoknak vagy követeléseknek újtát
állhatják.

Főkellék az autotípianyomásnál a kifogás-
talan síma, nem éppen fényes, homogén felület-
tel bíró, felszívóképes papiros. Oly papirosfaj-
ták, amelyek máskülönben a legjobb fajták közé
tartoznak, de az említett tulajdonsággal nem
bírnak, autotípianyomáshoz — amennyiben töké-
letes eredményt kívánunk — nem alkalmasak,
azaz számításba nem is jöhetnek. Azt már
bővebben körülírni szükségtelen, hogy ezekkel
a tulajdonságokkal csak a kromó-, valamint az
illusztrációs papiros néven ismert papirosfajták
rendelkeznek.

A papirostól kívánt tökéletesen síma felüle-
tet a klisé alkotása teszi szükségessé. Hiszen
köztudomású dolog, hogy az autotípialemez
apró, egymás mellett elhelyezett pontocskákból
alakul ki, s tulajdonképpen ezeknek a pontoc-
skáknak szigoruan meghatárolt sűrűségi visz-
onyaiból jönnek létre a képek árnyalati értékei.
Ha most már emez apró, sűrű egymásutánban
elrendeződött pontocskákból álló tömör felület
nyomás közben nem minden helyen, azaz anyag-
ban tökéletes egyenértékű és símaságú felület-
tel találkozunk, hanem — ami mikroszkóppal és
mikrométerrel könnyen megállapítható — külön-
féle sűrűségű, símaságú, sőt vastagságban is
eltérő, felszívóképeségben pedig — a felhasz-
náltnál anyag arányában — különféleképpen vál-
tozó papirosfelülettel érintkeznek, annak követ-

kezménye, hogy a pontocskákkal előállított kép
a festékleadásban és felvevésben is egyképpen
befolyásolva lévén, nem mutatkozik elég éle-
sen, sőt inkább elmosódott, egyhangú, nem
érvényesülnek az árnyék különböző fokozatai,
vagyis nem mutat úgyszólván semmi plasztikát
és inkább a tucatmunka benyomását kelti.

E tény fokozottabban alakulhat ki akkor, ha
a művelet egyik főalanya, a klisé, nem helye-
sen a célnak megfelelően, hanem inkább csak
a napnak szóló, sablónos munka módjára állít-
tatott elő.

Nemcsak a papirosban, hanem a klisében is
szükséges, hogy minden előfeltétel meglegyen,
ami az autotípianyomást eredményessé teszi.
E téren — dacára a fejlett fototechnikának —
laikusok és olcsóajánosok részéről még ma
is az a közfelfogás uralkodik, hogy a klisé
nem veszít hatásából, ha azt nem a célnak
megfelelő eredeti felvételtől, hanem költség-
kímélés szempontjából egy már meglévő, nem
mindig kifogástalan nyomatról egyszerűen re-
produkálják. (Pedig bizony ez már nagyon héza-
gos másodreprodukció.)

Az ilyen laikusra valló felfogás követke-
zményeiben nagyon is bosszantó a szakemberre
nézve. Hány esetet sorolhatnék fel, amelyben
a megrendelő külföldi árjegyzékekből, tudomá-
nyos munkákból vett, s itthon egy pár fillérért
újra reprodukált kliséket mint eredeti, mondjuk
Meisenbach- vagy Angerer- stb. kliséket mutatta
be, mert az *eredeti* tényleg az egyik vagy
másik cégnek impresszumát viselte.

Hogy végeredményben e két nyomat egy-
mástól eltér, az a dolog természetében rejlik,
még akkor is, ha szépités vagy — ami köze-
lebb fekszik — porhintés céljából a klisé
nikkel- vagy rézzelleggel átfuttatják, vagy egy
úgynevezett emailfelülettel ellátják. (Az utóbbira
különösen egy második cikkben bővebben ki-
tértek.) De a laikusnak, sőt a kémigráfusnak mi
hiába szólunk, hiába próbáljuk érvekké e fel-
fogás tarthatatlanságát bizonyítani, mert minden
szakszerű érvelés mellett a laikus ész mégis
csak e vég gondolattal fejezi ki utolsó vélemé-
nyét: a klisék rosszul vannak nyomva.

Az ilyen másodreprodukciónál — az objektív
behatása folytán — nemcsak az első nyomás-
nál előfordult kisebb, lényegtelen, az eredményre
befolyással nem lévő hibák, hanem még a
papirosban lévő, szabad szemmel észre se
vehető eltérések, mint: foltok, hézagok, rostok
fekvése hatványozva lépnek előtérbe. A kémi-
gráfus egy pár ecsetvonással (retouch?) eltün-
tetettnek véli a hibákat, de alapjában nem segí-
tet az eredménytelenségen, még akkor sem, ha
„*még egy korona árú retouch!*” helyeztet el.
Az eredményes másodreprodukciónak elmarad-
hatatlan előfeltétele: az alapos, a képek árnyék-
fokozataira, értékére, minden részletére, szóval:

a tökéletes plasztikai hatás elérése céljából szükséges gondos, szakszerű, sőt művészi retouch. Ezt pedig a kémigráfus, a mi rovásunkra, óvatosan kerüli, mert ehhez a művelethez nem elég csak az „Erbrache“ fontoskodó említése; e művelet nem intézhető el csak amolyan műkedvelőtehetséggel, hanem — miután művészi érzéket igénylő művelet — ehhez alaposan képzett, hozzáértő ember és pénz kell, mert értékes retouch, az itthon dívó szokások szerint, 3—4 koronáért megvásárolni nem lehet

De nemcsak a másodreprodukciónál, hanem az eredeti fényképfelvételről készítenő autotípiáknál is — ha plasztikában, árnyalati értékeiben az eredetihez hű másolat kívántatik — főbb követelmény a szakszerű retouch. Szemléljünk csak meg egy nyers fényképfelvételt. Majd azt tapasztaljuk, hogy a világos részletek túlságosan megvilágítatnak, a sötétebb részletek pedig tompák, minden élesség nélkül valók vagy megfordítva. Ez pedig csak természetes, mert a fényképfelvétel eredménye mindig a természetes megvilágítás mikéntjétől függ: interiőrök, tehát körülzárt helyiségben leginkább tompább, de legtöbbször egyenetlenül, szabad helyen nyert felvételek pedig leginkább élesebben, de egyenletesebben elosztott világossági effektusokkal kerülnek a lemezre, azaz a másolatra. A retouch tehát azért szükséges, hogy vele az ilyen egyenetlenül megvilágított másolaton egyrészt a világossági különbsétek a kép jellegéhez mérten kiegyenlítettessenek, másrészt pedig azért, hogy a képek számtalan árnyalati fokozatai a legkisebb részleteiben is kidomborítsanak, hogy ilyképpen a kép plasztikája teljesen érvényre jusson. Az ily módon előkészített és nyomás alá kerülő autotípiát örömet szerez a szakembernek, mert az eredménnyel közmegegyedést tud elérni.

Azonban fokozottan mutatkozik az autotípiák körül az eredménytelenség vagy sikertelenség akkor, ha a felsorolt, a papirosra és klisére vonatkozó helytelenségek egyszerűen találkoznak. Az ilyen — sajna, a gyakorlatban észlelt — esetben megszűnik minden ambíció, iparkodás, törekvés, és oly állapot létesül, amelyet inkább a nembánomsággal lehetne összehasonlítani, és pedig azért, mert — mint a hozzám érkezett panaszok bizonyítják — azt tapasztaljuk, hogy sok esetben a kérdés eldöntésénél a szakember

szakszerű érvelése, tapasztalata, gyakorlata, tudása nem elégséges, hanem a kémigráfus által — üzleti és nem művészi érdekből — befolyásolt, néha erőszakos laikusnak mint megrendelőnek a prepotenciája mérvadó.

A hazai klisékről majd legközelebb bővebben.

Fuchs Zsigmond.

A számozott tömbök előállítására.

Aki tapasztalatok árán akar tanulni, drága tandíjat fizet. Mindenesetre sokkal drágább ez, mintha több szaklapot járatunk s azokat — el is olvassuk. A gyakorlati szakembernek legalább sohasem szabadna szaklapot olvasatlanul eltenni. Sokszor lényegtelennek látszó szakkérdést ismeretek egyik-másik szaklapunk, mely ha rögtön nem is, de valamikor bizonyára jó szolgálatot tehet, s ha figyelmesen elolvastuk, a hasznos utasítást jól fogjuk értékesíthetni, hasznára az üzletnek és gyakran saját kényelmünkre.

Manapság mindinkább elterjed a számozott tömbök használata, amelyek sok munkával látják el a nyomdákat. Mozgófényképszínházak, fürdők stb. stb., belépőjegyeiket tömbökben készítetik, melyek könnyebb ellenőrizhetőség céljából szelvényvel ellátva, perforálva, kétoldalt számozva vannak.

Ily jegyfűzetek használata különösen azért kedvelt, mert megkönnyíti az ellenőrzést — amit a különböző színű papirosok alkalmazása még előmozdít — és könnyű azok kezelése.

Természetes, hogy az ily munkáknak nagyon olcsóknak kell lenni, éppen azért azok előállítása oly munkamenetet igényel, hogy olcsó voltuk mellett a nyomda mégis megtalálja a maga rendes polgári hasznát. Ügyelni kell tehát arra, hogy a nyomda minél kevesebbet legyen elfoglalva, de amellett gondunk kell hogy legyen az is, hogy ezen munkaegyszerűsítést ne eméssze fel a könyvkötő idővesztése.

Jegyfűzetek előállítását illetőleg olvastam a közelmúltban egyik német szaklapunkban egy közleményt, melyben a leírt munkamenetet nem tartom gyakorlatinak, amiért is ennek ismertetése után a szerintem célszerűbbet fogom leírni.

A rendelés 25.000 jegyre szól, 5 különböző színű papirosra nyomtatva, melyek 1-től 100-ig

SAUER PÁL

berlini könyvnyomdai henger-öntődjé és hengeranyaggyára

BERLIN SO 16

ADALBERTSTRASSE 17.
TELEFON: IV. 3257.

Az öntött hengerek mennyisége

1900-ban	3799 darab
1902-ben	6802 darab
1904-ben	9109 darab
1906-ban	13011 darab
1908-ban	19179 darab
1910-ben	25989 darab

A NAGY KONKURRENCIA DACÁRA

az 1909-ik évi 21211-gyel szemben 1910-ik évben 25989 hengert öntöttek gyáramban, tehát az előző évnél 25%-kal többet, mely mennyiséget nem más üzemek megvétele által, hanem gyáram fejlesztésével értem el. — Termelőképességünk az 1900-iki évvel szemben 6-szorosan növekedett. A hengerek tartósságát előkelő intézetek elismerő nyilatkozatai bizonyítják. Már többször kiülntelve, a többek között az első díjjal és az aranyéremmel is.

számozva 250 tömbbe kötendők. Német szak-társunk e jegyeket kis gyorsajton vagy Liberty-rendszerű téglenyomón tartja célszerűnek elő-állítani. A papirost akkorára vágta, hogy 10 jegyet nyomtak egyszerre. A teljes papirosmeny-nységet kinyomták s ennek megtörténte után a számokat nem számozógéppel — mert hiszen a számok egyenkinti nyomása túlságosan költ-séges volna —, hanem ugyanazon sajtóval külön nyomtatták e táblázat szerinti sorrendben és bes-osztással:

I	III	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
100	99	98	97	96	95	94	93	92	91
90	89	88	87	86	85	84	83	82	81
80	79	78	77	76	75	74	73	72	71
70	69	68	67	66	65	64	63	62	61
60	59	58	57	56	55	54	53	52	51
50	49	48	47	46	45	44	43	42	41
40	39	38	37	36	35	34	33	32	31
30	29	28	27	26	25	24	23	22	21
20	19	18	17	16	15	14	13	12	11
10	9	8	7	6	5	4	3	2	1

Miután 250 füzetről van szó 1-től 100-ig szá-mozva, minden 250 nyomás után mutálunk s így összesen 10 változást csinálunk. Számokat természetesen olyanokat alkalmazunk, melyek félnégyzetre öntettek, nehogy minden változás-nál azokat újból kelljen kizárunk. A számok kinyomása után a tíz különböző számozott nyom-tatványt a fenti sorrendben egymás mellé állítva, összehordja a könyvkötő s így tíz szám követ-kezik egymásután. Az így összehordott lapokat azután perforálják, majd feldarabolva, tíz cso-portot alkotunk, e tíz csoportot egymásra téve, húsz összehordással 100 szám van együtt.

Nagyjában egyezik véleményem a fent mon-dóttakkal, tapasztalataim szerint azonban egyik-másik dolog gazdaságosabban intézhető el, ami pedig éppen e munkánál nagyon fontos körülmény, mert minden megtakarított perc itt pénz-megtakarítást jelent.

A számokat én célszerűbbnek tartom a sze-déssel egy menetben nyomtatni, mert ez a mun-kát semmiképp nem nehezíti, amit a félnégyzetes számok alkalmazása még megkönnyít; csak az

esetben volna helyénvaló a számok külön való nyomtatása, ha a számok rasztervonalra volná-nak nyomandók, amit ily egyszerű nyomtatvá-nyoknál a rendelők rendszerint nem igen kíván-nak. A szedésnek a számozással egy menetben való nyomtatása nagy időmegtakarítást jelent. A perforálást én az összehordás előtt végeztetem, mert az összehordás utáni perforálás esetén inkább lehetséges a számok összegabalyítása.

A legnagyobb időmegtakarítás a könyvkötő munkájának megkönnyítésével, vagyis az össze-hordás egyszerűsítésével érhető el. Ennek bizo-nyításául felhozom azt az esetet, hogy ha a jegyek olyan nagyok, hogy azokból csak 5 nyomható egyszerre, a fenti mutálási rendszer alkalmazása esetén a könyvkötő munkája nagyon meg van nehezítve, mert sok az összehordás, ami pedig hosszadalmas munka. Ily esetben a számozások mutálását az alanti táblázat szerint végezzük.

Most azután 20 lapot hordunk össze, az össze-hordás után a jegyeket feldaraboljuk, az öt cso-portot egymás fölé rakva, együtt van a 100 szám, amit ez esetben 25 összehordással értünk el, vagyis csak 5 összehordással van több, mint a fent vázolt munkameneinél, holott ha azt alkalmaznók, 40 összehordásunk volna.

A jegyek s más egyéb ilyenmő számozott nyomtatványok, melyek füzetekben készülnek, a legtöbb esetben nem olyan aprók, hogy azokból tíz a zárórámá hosszában elérjen s ha el is fér, a számok változtatásánál nem oly kényel-mes a szedés kezelése, mintha a tíz jegyet két ötös csoportba felosztva, egymás mellé állít-juk. Ilyenkor a számozást úgy végezhetjük, hogy az utóbbi táblázat szerinti számok I—II, III—IV stb. csoportjait összevonjuk, ami természetes is, mert hiszen tulajdonképpen két mutációt vége-zünk egyszerre. Ez úgy értelmezendő, hogy a kinyomott 10 lapot összehordva, legfőlüli az I—II csoport számai fektüsznek, amelyen az első szám az 1 és 11. Ha most e lapot magasság-ban elvágjuk, a II csoportot az I alá tesszük, amelynek legfelső utolsó száma 10 s így a II csoport első felső száma kerül alája a 11, s így tovább. Tizes csoportokba való összehordás után a lapokat középen magasságban elvágjuk, a két egymást kiegészítő csoportot egymás fölé téve, együtt van a 20 jegy úgy, mint az első pél-dánál, tehát ez esetben 26 összehordásunk van.

I	III	V	VII	IX	XI	XIII	XV	XVII	XIX	II	IV	VI	VIII	X	XII	XIV	XVI	XVIII	XX
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100

Ha azonban csak 5 jegyet nyomunk egyszerre, a táblázatban — az egyes csoportok felett lévő számok figyelembevételével — a csoportokat a rend és tévedések elkerülése végett sorba vesszük.

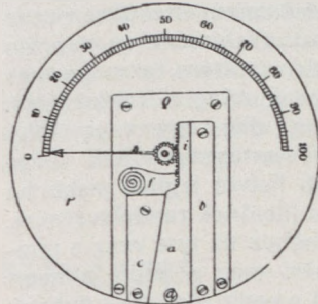
E számozási módszert szükség szerint módosítani lehet. Tegyük fel, hogy 4 vagy 8 jegyet nyomhatunk egyszerre, amikor négy 25-ös csoportot alakítunk. Ajánlatos ily esetben a mutatóknak megfelelő számcsoportokat sorban leírni, mert egyébként bizonyos, hogy hibát követünk el s könnyen lehetünk az egész munka használhatatlanságának okozói.

Lehet ugyan, hogy az elmondottak alapján ilyenmű számozott jegyfüzetek előállítása úgy a nyomda, mint a könyvkötő részére körülményesnek látszik, a valóságban azonban nincs így, mert ily munkának csupán egyszeri készítése után mindkét érdekelt üzem egyszerűnek fogja találni ezek előállítását, melytől azonban el nem vitatható, hogy körültekintő munkálkodást igényel.

Gondos Ignác.

A papiros vastagsága. • II.

A cröllwitzi Fischer papirosvastagságmérője szintén eminens értékűen szolgálja a célt. A 2. sz. ábránkon feltüntetett szerkezet *a* ferde síkból áll, amely a szilárdan ágyazott *b* síkon ide-oda mozgatható, ha ezt az ugyan-csak elmozdíthatatlanul megerősített *c* ferde síktól eltoljuk. Ha már most a *d* gomb által elmozdítható síkot egy kissé kijebb húzzuk, az *a* és *c* síkok között előállott résbe papiroslapot helyezünk, a mozgatható

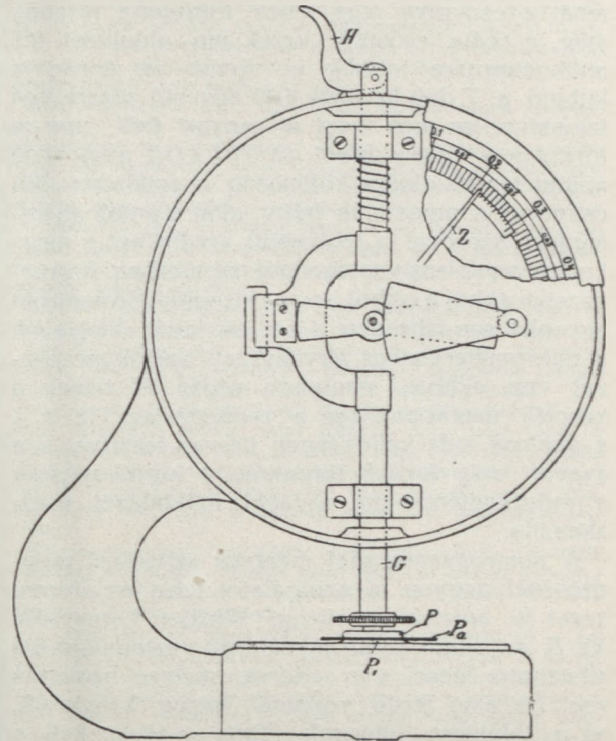

2. ábra. Fischer-féle „Piknométer” papirosvastagságmérő.

c sík rúgó által a szilárdan álló *b* egyenes síkon a szilárd *c* ferde sík ellenében visszahúzódik annyira, amennyire azt a közöttük lévő papiroslap vastagsága megengedi. A papiros vastagságát egy mutató jelzi, amelyre az *a* sík mozgása egy kis fogaskerék és fogakkal ellátott rudacska által vitetik át a megfelelő beosztással ellátott lapon.

Az összes előttem ismeretes papirosvastagságmérők között a legkényelmesebb munkát, amely emellett könnyű és megbízható, a Schopper-féle vastagságmérővel lehet eszközölni. Mint a 3. sz. ábráról magáról is leolvasható, a *H* emeltyű segítségével *G* rúd, amelyre *P* lemez van erősítve, felemelkedik, s ha *H* emeltyűt egészen hátranyomjuk, *Z* mutató az egészkörű beosztáson

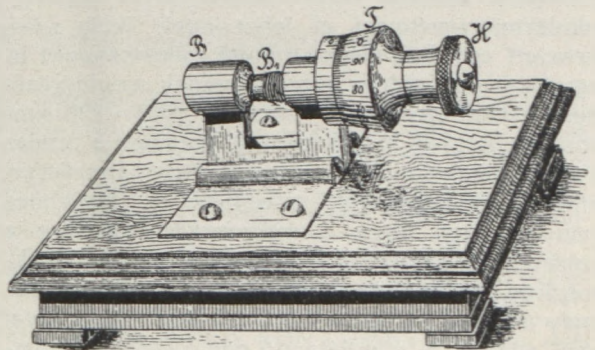
O-ra ugrik. *Pa* papiros *Pi* alapra helyezük s *G* rudat *H* emeltyű elengedésével lebecsátjuk.

3. ábra. Schopper-féle papirosvastagságmérő.

Ekkor a *Z* mutató a skálán számokban mutatja a mért papiros vastagságát. A mutatón elhelyezett Nonius után $\frac{1}{1000}$ milliméter pontosságig terjedő méret is megállapítható.

A papirosvizsgálóállomások legtöbbje a Schopper-féle vastagságmérő mellett fel van szerelve a Rehse-félevel is. Ábránkon látható szerkezeten *Bi* mikrométercsavar főalkatrésze, amely *T* dobbal van közvetlen összeköttetésben; másik fontos alkateleme a villaszerű rész *B* állítható csavarral. A két csavar *B* és *Bi*, amelyek kerek-

4. sz. ábra. Rehse-féle vastagságmérő.

lapjai közé kerül a megméréendő papiros, mikrométerszerkezettel egymástól távolítható vagy

egymáshoz közelebb hozható. A mikrométer csavarmentete úgy van megszerkesztve, hogy egy menettávolság 0,5 milliméternek felel meg, ha tehát a csavaron egy teljes fordulatot teszünk meg, a reája erősített kerek lap oldalvást 0,5 milliméternyire tolódik el. Amint az ábrán is látható a T dob kerülete 100 egyenlő részre van felosztva, ha már most a csavart 0,01 mm-re fordítjuk s vele a dobot, ez $0,01 \times 0,5 \text{ mm} = 0,005$ milliméter távolsági különbség a szilárdan álló csavartól s nincs más hátra, mint a 0,005 számjeggyel szorozni a leolvasott eredményt s megkapjuk a papiros vastagságát méreteken. A szerkezeten abból a célból, hogy a vizsgálandó papirost egyenletesen lehessen a két sík közé elhelyezni, a mikrométercsavar úgynevezett surlókapcsolóval van ellátva, amelynek végén H fejnek a kezelés megkönnyítése a rendeltetése. Ha t. i. a papiros már kellőképpen be van feszítve, s a csavart még tovább forgatják, a surlókapcsoló a mikrométercsavar további működését megakasztja.

A papirosvastagsági mérések egyszerű megajtésénél nagyon jó szolgálatot felelt az a szerkezet is, amelyet a leipzig-i Winkler konstruált. Az 5. sz. alatti ábrán bemutatott vastagságmérő kihúzható léccel van ellátva, melyen beosztás van. Az alsó ferde vonalnál hézag keletkezik, ha a tolólécet kihúzzuk. Ebbe a résbe kell a mérendő papirost dugni. A léccet rátoljuk s leolvassuk az eredményt a felső mércén, ahol minden vonalnyi távolság $\frac{1}{10}$ mm-nek felel meg. A tolható részen lévő beosztás az $\frac{1}{100}$ mm-nyi pontosságot mutatja. Az ábrán a felső mérő állása szerint a papiros vastagsága 0,5 mm; az alsó tehát a mozgatható mércén az 5-ös vonal az, amelyik a felső beosztás egyik vonalával összeesik. Eszerint a 0,5 mm-hez még 0,05 mm-t kell hozzáadni, a jelen esetben tehát a mért papiros vastagsága 0,55 mm.

Teclu tanár a papiros vastagságának megállapítását oly fontosnak tartja, hogy erre a célra a mikroszkópot ajánlja. Használható e munka kivételére minden olyan mikroszkóp, amelyet okulármikrométerrel el lehet látni. Teclu szerkesztett egy különleges típusú mikroszkópot is, egyenesen a papiros vastagságának megméréséhez. Rendes, egyszerű mikroszkóp, 100—120-szoros nagyítással. E mikroszkóp azonban a rendes asztalka helyén olyan szerkezettel van ellátva, amelybe papirosszelet erősíthető be vízszintes irányban, úgy hogy a mikroszkóp tengelye a papiros felületének síkjával összeeshessék. A mikroszkóp okulárjában mikrométer nyert elhelyezést, mely a lehető legpontosabban beosztott skálával van ellátva. A vizsgálandó papirosból borotvaéles késsel kell szeletet vágni foszlány nélkül, úgy hogy az oldalmetszvény teljesen síma és éles legyen, minden nyúlvány és kifoszlás nélkül; ezt a szeletet kell a kapcsolószerkezetbe rögzíteni s a skálán felülről nézve leolvashatjuk a papiros vastagságát. Teclu szerkezete azért értékes, mert a mázolt papirosok krétás rétege vastagságát és annak egyenletes vagy egyenlőtlen voltát is ellenőrizhetjük, s az ilyen mikroszkópnak szerepe akkor is jut, amikor a festékréteg vastagságát, avagy a festék felszívódását a papirosban akarjuk pontosan megállapítani.

A gyakorlatban tért hódított papirosvastagságmérők ismertetése után meg kell még jegyeznem, hogy a velük való munka korántsem igényel olyan könnyű munkát, amint első benyomás után az a technikailag pontos és tökéletes szerkezetek mellett látszik és következtethető. A műszerekkel való gyöngéd, gondos és figyelmes bánásmóddal biztosítani kell a vele foglalkozónak azt, hogy az azokon való munka megejtésének eredménye megbízható és biztos legyen, mert e műszerek gondatlan s nem szakavatott

5. sz. ábra. Winkler-féle papirosvastagságmérő.

bánásmód folytán alig néhány próba után, ha nem is látszólag, de elsőrangú értékükre nézve felmondják a szolgálatot. Tekintettel a papiros vastagságának egyenetlen voltára, a megmérés eredményének száma csak átlagos értékű lehet. Papirosvizsgálatnál nem elég egy vagy több mérés, hanem több ív vastagságát kell megmérni s minden ív több helyét leghelyesebb, ha erre megfelelő idő áll az illetőnek rendelkezésére, ha méréseinek megejtéséhez tíz ívet vesz s minden ívnek tíz helyét méri meg s ebből a nyert száz adatból számítja ki a papiros vastagságának átlagos arányszámát.

Megemlítem még azt, hogy a papiros vastagsága lemérésének — minden műszer és szerkezet nélkül legprimitívebb kivitele az, amikor leolvasnak a megméréndő papirosból pontosan száz és ezer ívet. Leszorítják, hogy az ívek pontosan simuljanak egymáshoz és szorosan álljanak s mérőpálcával az ív mind a négy oldalát lemérik. Először a száz ívből álló, majd az ezer ívből álló oszlopot (esetleg ennek többszörösét); a számeredményeket egymáshoz arányosítani kell s osztás útján az eredményt egy ívnek megfelelőleg redukálhatjuk.

***

Szemeink előtt felvonultatva az egyes nyomtatóeljárású folyamatokat, azt láthatjuk, hogy a megrendelő nyomdász a papiros vastagságát és annak egyenletességét illetőleg a papirosgyártó-

val szemben a hétköznapi érintkezésben sokkal kevesebb igényt támaszt, mint amennyit az ügy fontossága megkívánna, a papirosgyártó pedig a vastagsági kérdés fölött legtöbbször tovasiklik. Ha a kérdést közelebbről szemléljük, két dologra kellene kitérni, egyik a papiros íveinek egymásközi egyenletessége, második pedig, egyazon ív minden egyes helyen egyforma vastagsága. Mindkét kérdés olyan, amely a könyvnyomtató előtt nem lehet közömbös, mert ha erre nincsenek tekintettel, adott esetben kárral is járhat.

A könyvnyomdai s egyéb síknyomású eljárásokra szánt papirosoknál és a réznyomatuaknál háttérbe szorulnak e kérdések, de annál inkább lépnek előtérbe a könyvnyomdai munkánál. Minden nyomda leltárának jelentékeny része betűkészlete, mely nagy értéket képvisel s legyen a forma akár öntvény, akár maratás útján készült lemez, akár pedig a galvánoplasztika segítségével előállított, beszerzése költséges, következképpen óvni, kímélni kell. A forma kopása kétségkívül az egyenetlés munkájának jól vagy kevésbé jól végzett munkájával áll egyenes arányban, de beleszólhat abba a papiros vastagságának egyenetlen volta is. Kis példányszámnál ez alig figyelhető meg, de ott, ahol nagy példányszámról van szó, a formakopás észlelhető oly irányban, amely a papiros egyenetlen vastagságára vezethető vissza. A mai érzékenyen gyártott gépeken ha egy-egy ív florpost vagy selyempapiros, a nyomott képben szembetűnő elváltozásokat veter észre, a nagymennyiségű példányszámnál a kissé erősen tartott nyomás a papiros egyenetlen vastagsága folytán vagy visszamegy, vagy kopik a forma, vagy pedig az egész processzus a munka minőségének rovására mehet.

Szabó Róbert.

Művészet.

A Múcsarnok pár hónappal a Bruck—

Dapp—Mihalik-féle hagyatéki kiállítás után ismét két nemrég elhalt piktor hagyatékából rendezett kiállítást.

Az ilyen hagyatéki kiállítások sűrű rendezése nagykönnyen azt a hitet kelti, hogy a Múcsarnok az örökösök iránt való szívességből, vagy egyéb tekintetek által vezetve, hagyatéki vásárt rendez, olyan portékákból, amelyeket a művész életében nem mert piacra vinni.

Igaz, hogy egy művész tevékenységének megítélését nagyon megkönnyíti egy ilyen kiállítás, ahol a vázlatok és megkezdett munkák önkénytelen magyarázója a befejezett pályának, kulcsok némely zarárkhöz, csakhogy jelen esetben az anyag, de Hegedűs László egész multja, működése alig tarthat arra számot, hogy érdeklődéssel tekinthessünk bele abba a kohóba, melyből művei napvilágra kerültek.

Hegedűs László művészete a nehezen mozgó, kislendületű magyar középosztály tipikus ekvivalense volt. Amit kifejezett, azok a lényegi dolgokat messze elkerülte, át nem élt, át nem érzett szótamok, frázisok voltak, melyben ha van igazság, az nem a kimondó igazsága, illetőleg mások által régen elmondott, elváltozott, lehámlott igazságok, amelyek a nemzedékek kezén át megkoptak, devalválódtak.

Piktúrája felszínen mozgó, külső dolgokat érintő, hogy így fejezzem ki magam könnyelmű piktúra. A Benczur-iskolából szívta erőt, annak külsőséges, rutinra építő technikáját fejlesztette magába. Elmélyülésre, kifejezési körének kiszélesítésére nyilván nem vágyakozott, vagy talán ereje nem volt hozzá.

Mégis nagyra taksálták hívei, professzort csináltak belőle. Híres ember volt, múcsarnoki hatalmasság. Ahogy írva vagyon. Hegedűs László, ahogy a hagyatéki kiállítás tömérdek vázlata is mutatja, leginkább a kompozíció felé hajlott. Portréit, tájképet, csendéletet megfesteni, ez lényegleg nem a legmagasabb fok, ez inkább iskolája, lépcsője, előkészítője a kompozíciónak. Itt a természet önmagában nem elegendő, a motívumok csupán hangszerei a piktornak. Ezekkel csupán kifejezi magát, ezek segédeszközök, nem pedig végcélok.

Igen, kompozíció. Ez a legnehezebb és szomorúan nevetségessé valami, hogy valaki olyan kevés felkészüléssel, annyira szűk látással és felületességgel éppen a kompozícióra vetette magát. Ha elgondoljuk, hogy Cézanne micsoda erőfeszítéssel, mekkora heroizmussal küzdött, próbálkozott, hogy magyar példával éljek, Kernstok a belátásnak milyen emelkedettségével, felkészüléssel, vívódással, mert — jól jegyezzük meg ezt a szót: „mert” — a kompozícióhoz fogni, akkor igazán elámulunk ennek a gyenge legénynek vakmerőségén. Csak tudatlanságának vaksága mentheti.

Nem is volna érdemes ennyi befűtő reáfogyasztani. Nem is tenném, de a Múcsarnokban nagy halottat csináltak belőle.

Tull Ödön hagyatéka rokonszenvesebb. Ugyanis Tull nem markolt sokat és gyengességének tudatában szerényebb feladatokra vállalkozott. Ez már a kultúra és neveltség dolga.

Nagyobbára tájképeket festett. Kellemesen összecsendülő színeivel igyekezett pótolni belső hiányait. Igaz, hogy ezek a színösszecsendülések kissé banálisak, kissé cukrozottak voltak, de mit is kívánhatunk egy akvarellistától? Jobbnevelésű dilettáns hűbgyek is csinálnak ilyesmít vagy ehhez hasonlókat, az is igaz, de ki tehet róla, hogy mostanság olyan sok a dilettáns piktorina?

Ezt mi elmondjuk, Tull Ödön képeket pedig szépen megveszik a gazdag kereskedők, főzdsdei urák. Aztán fűz-tűz-öt év mulva elajándékozzák szegényebb rokonaiknak és a képek elmulnak szépen, kedvesen, csendesen.

A grafikusok és akvarellisták kiállítása egészíti ki a két emlékkiállítást. Aki tudja, hogy mekkora várakozással és szeretettel fordítjuk tekintetünket éppen e lap irányánál fogva a grafikai művészetek felé, az érteni fogja azt a lehangoltságot, amely bennem e kiállítás nyomán támad. Sehol semmi megmozdulás, régi, lejtászott melódiák felhangzása, ismert sablonok ismétlése. Mindinkább tisztában látom, hogy nálunk kevés kivétellel olyan emberek csinálnak grafikát, akik különben csak másodrangú vagy harmadrangú kvalitások. Igazán, a piktúra néhány erősebb legényének kellene kezébe venni a dolgot, akkor mindjárt másképpen menne minden.

Mindazonáltal egy-két szimpatikus munkával találkoztam ezen a kiállításon: Conrad Gyula, Augustin Mariska grafikáiban néhol felcsendül valami ősi öröm, melegség. Bíró Mihály szinte komoly tehetség. Ez a fiatal grafikus érdekes ígérlet. Tehetségét kétségtelen, ötlete is bőven buzog, ami a grafikus művészetben majdnem elengedhetetlen. Nagy hibája azonban az, hogy kifejezőeszközei ma még tökéletlenek, nem tudja megcsinálni azt, amit akar, illetve nem úgy ahogy kellene, ahogy az adott matéria megkívánja. Sok még a tanulni valója. Hisz tanulni valója mindenkinek van, de neki még néhány fokkal több, mint hiszi. Kár lenne, ha nem tökéletesítené magát, aminthogy minden értékért kár, amely nem tud a maga tisztaságában, igazi mivoltában kifejeződni. Ha nem tartanám őt értéknek, nem is érdekelne annyira a kifejlődése.

Bálint Aladár.

A szedés köréből.

A lábjegyzetek jelzése törtszámokkal

és csillagokkal történik. Amikor a jegyzeteket csillagokkal jelezzük és egymás alá háromnál több jut: szakaszjelet és keresztet is szokásos használni, mert öt-hat és annál is több csillag egymás mellé sorakoztatva nem a legszebben fest, azonkívül nehezen is áttekinthető. A csillag használata kereszttekkel és szakaszjelekkel keverten nem a legizlésebb, a leghelyesebb természetesen a törtszámok használata volna. Csakhogy ebbe másknak is van beleszólása. Csökönnyös szerzőnek hiába magyarázzuk, hogy így helyesebb, hiába minden ékesszólásunk, mert utóvégre ő a rendelő és az ő pénzéért azt kell csinálnunk, amit ő akar. Ám mindezek dacára a szedés a mi dolgunk, ennél nekünk kell azon lenni, hogy az ne legyen akármilyen. Amikor például több jegyzet jut egy oldalra, az egymás alá kerülő és soronkint szaporodó csillagokat úgy kell egymás alá állítani, hogy a lépcsőzet jobbról balra haladjon (1. ábra), nem pedig balról jobbra, közönséges egyforma behúzással, mint az a 2. ábrán látható. Az utóbbi természetesen könnyebb, mert annál minden törődés nélkül folyhat a szedés; az 1. ábra azonban

fetszetősebb már azért is, mert jelét adja annak, hogy gonddal van megszedve. Arról is folyt már vita, vajjon miképpen helyesebb a jegyzetjelzés: pusztán törtszámmal, illetve csillaggal, vagy a jel mellett zárjellel? Helyességről itt nem lehet szó, csak arról, hogy melyik legyzet tűnik jobban szembe, az-e, amelyik

- *) Magyar Nyomdász, I. évf., 5. sz.
 **) Magyar Nyomdász, V. évf., 3. sz.
 ***) Művészet, VIII. évf., 6. sz.

1. ábra.

- *) Magyar Nyomdász, I. évf., 5. sz.
 **) Magyar Nyomdász, V. évf., 3. sz.
 ***) Művészet, VIII. évf., 6. sz.

2. ábra.

számmal vagy csillaggal van jelezve, vagy az, amelynél a törtszám, illetve csillag mellett még zárjel is van? A jobban szembeötölő mindenestre a zárjellel ellátott jelzés, sőt a franciák még ennél is föltünőbbé teszik azáltal, hogy a törtszámokat teljesen zárjel közé állítják: (2), és a rendes törtszámmal vastagabb számokat is használnak jegyzetszámoknak. Hogy a három mód közül melyik a szebbik, azt hiszem ezzel is úgy vagyunk, mint mindennel: kinek melyik tetszik, azt tarja szépnek. Meg kell még jegyezmem, hogy amikor keresztjel vagy szakaszjellet használunk a jegyzetek jelzéséhez, az illető jeleket a szöveg-nél és a jegyzetszövegnél kisebb fokú betűből kell használnunk, mert ha abból a betűnemből szedjük, amelyből a szöveg, illetve a jegyzet szedődik, könnyen zavaró lehet az olvasóra. *Hk.*

A nyomtatás köréből.

A festékezőhengerek mélyreállítása elég gyakori hiba, amit azonban kevesen részesítenek abban a figyelemben, amely a sikeres munka érdekében kívánatos volna. Tulságosan a formára szorított hengerek a rendes festékezőst lehetetlenné teszik, mert a festők a betűk szélére nyomódik, miáltal a betűk képe szűrkévé válik és azok szélén kitarajosodás és kenődés mutatkozik, ami hájszálvonalas betűk nyomásánál még szembeötölőbb. Ha azután rögtön nem ismerjük fel a helyzetet — ami gyakori eset — és bővebb festékezőssel folytatjuk a nyomást: olyan zsírosan piszkos nyomást kapunk, mintha túlhígított festékkel nyomtunk volna. Így a leglobb festékkel is olyan silány eredményre jutunk, hogy szinte képesek vagyunk a festékek jó minőségét kétségbevonni. Ebből látni, hogy a festékezőhengerek gondos beállítása bír annyi fontossággal, mint maga a jó és pontos egyengetés. Hogy a festékezőhengerek mily módon állíthatók pontosan: a forma vagy a hengerállító, betűmagasságra öntött ürpótlóval-e, az az illető gyakorlatiasságtól függ. Akik azonban nem rendelkeznek a kellő gyakorlattal, hengereik beállítást a legbiztosabban az említett betűmagasságú ürpótlóval végezhetik, de ismerek gyakorlott gépmesztereket, akik sohasem bízzák magukat érzékükre, hanem az ürpótló segítségével ellenőrzik a hengerek állását. Bizonyos esetekben azután tényleg változtatnunk kell a festékezőhengerek állásán. Például amikor kevert, illetve új és régi betűkből szedett szedést kell nyomnunk, hogy a mélyebben fekvő betűk is festékhez jussanak; ilyenkor azonban csak az első hengert szabadna mérsékelten süllyesztenünk, és nem valamennyit. Δ

A hengeranyagot a romlástól, illetve penészedéstől úgy óvhatjuk meg, ha 1% szalicilsavat keverünk hozzá, melyet minden drogériában beszerezhetünk.

Korrektúra.

A melléknévi igenevek rendkívül gyak- ran tévedésbe ejtnek bennünket. Szóösszetételeknél ugyanis mindennapos eset, hogy azokat a főneveket, amelyeknek *külső* alakjuk melléknévi igenév, valójában is ilyenekül kezelik. Ennek azután sajnálatos következménye, hogy nagyon hozzájárul ahhoz az ingadozáshoz, amely a szóösszetétel kérdésében különben is tapasztalható. Pedig egy kis gondolkodás mellett sok bizonytalanságtól megmenekülhetünk. De lássunk csak néhány példát. *Mázoló, sokszorosító, duzzasztó, rakodó, beszélő, teljesítő, építő, tűró, faragó*. Ime, itt van néhány szó. Valamennyi melléknévi igenév. De valamennyi főnév is. Hogy mikor főnév

és mikor melléknévi igenév a például említett néhány szó, azt mindig a mondatban elfoglalt helyzet szabja meg. Akárhányszor olvashatunk ilyen mondatot: *Az építő anyag kiváló. A faragó szerszámok olcsók. A sokszorosító ipar haladása.* Láthatjuk, hogy a mondatokban szereplő *építő, faragó és sokszorosító* szavak csak külalakjukra nézve melléknévi igenevek, valójában azonban a *sokszorosító* szó a többivel együtt éppen úgy főnév, mint például *okáló a kovács, pék stb.* Már pedig ha *kovácsipar, pékipar* egybe íródna, akkor logikus, hogy a *mázolóipar, sokszorosítóipar, fűrészkész, rakodóhely, faragószerző, építőanyag* is hasonló elbánásban részesüljenek. Ugyanilyen hiba az is, ha mindig *felügyelő bizottságot és szervező bizottságot* írunk. Mert a *felügyelő és szervező* szó éppen úgy lehet főnév, mint például a *telek* vagy *ház*. És ha jó a *telek-bizottság* meg a *házbizottság* összetétel, akkor ugyanilyen jónak kell lennie a *felügyelőbizottságnak és szervezőbizottságnak* is, mert hiszen kétségtelen, hogy az ilyen bizottságokban *felügyelők és szervezők* működnek, tehát főnévről van szó. A kérdés tehát csak az, hogy ha a melléknévi igenevek nem íródna egybe a következő főnévvel: melyek az ilyen esetek. Ismételtük, ezt mindig az illető szavak mondatbeli szerepe szabja meg. Ha a szó mint melléknévi igenév szerepel, akkor semmiképpen sem írandó egybe az utána következő főnévvel, ha ellenben két főnévvel van dolgunk, akkor kétségtelül egybe írjuk mind a két szót. Annyi intelligenciájának minden korrektornak és betűszedőnek kell lennie, hogy különbséget tudjon tenni a főnév és a melléknévi igenév között. Ha azt mondom, hogy *képeket sokszorosító ipar, munkásokat szervező bizottság, vagy pedig számadásra felügyelő bizottság*, — akkor minden különösebb megerősítés nélkül, a legprimitívebb nyelvérzékkel is megállapítható, hogy itt melléknévi igenevekkel állók szemben, tehát helyes, ha a *sokszorosító ipart, szervező bizottságot és felügyelő bizottságot* két-két szóba írunk. Ámde helyesek ezek a szavak egy szóban is a következő és gyakrabban előforduló esetekben: *A szervezőbizottság lemondása. Felügyelőbizottság választása. A sokszorosítóipar fellendülése.* Amint a példákban is látható, a mindennapi életben inkább az utóbbiak fordulnak elő. Ebből pedig az következik, hogy a legtöbbször helytelenül írunk, mert mindig két szóban látjuk a kérdéses szavakat. Ámbar el kell ismernünk, hogy vannak szavak, amelyekkel kivételt teszünk, illetőleg amelyeket mindig helyesen írunk. Példák: *beszélőgép, járomú, kópólda* stb. Ezekkel nyilvánvalóan azért tesznek kivételt, mert a szavak rövidségénél fogva a leggyatrább nyelvérzék is észreveszi a különbséget. Sőt egyes nyelvek a szavak hosszúságával indokolják is a két szóba való írást. Pedig a hosszúságának nem lehet szerepe a grammatikában.

A korrigálás jeleinek egységesítéséről,

illetőleg a korrigálás egyszerűsítéséről jelent meg néhány sor ezen a helyen. A közlemény szerint reformra van szükség, amely lehetővé tegye, hogy amikor ízf hibát kell kijelölnünk, akkor ne harminc jelet vagy betűt írjunk. Az eddigi eljárást nemcsak azért tarja reformálandónak a közlemény, mert fölösleges fáradságtól óvna meg a korrektort, hanem azért is, mert állítólag kevesebb hiba maradna a már javított hasábkokban. Én állandóan élénk figyelemmel kísérem azokat a gyakorlati kérdéseket, melyeket e rovatban időről időre tárgyalnak. Többek között egyet is értem a feltevésekkel. A legnagyobb sajnálattal kell azonban kijelentem, hogy a fenti kérdésben nem osztozom a közlemény írójával. Mert mit jelenthet az, hogy három betű vagy fél helyett csak egyet írjunk? Kétségtelenül azt, hogy a hibát csak ott jelöljük meg, ahol a hiba van. Ez — elismerem — könnyebbséget szerezne a korrektornak, de kérdés, hogy a fekete festékkel levont szövegen a fekete tintával csinált jelek nem okoznának-e félreértést, ha a hibák nincsenek tisztán és világosan kijelölve a hasábkok margóján. De ez még a kisebbik bal. Mit csinálnánk olyankor, mikor kihagyásokat vagy fél szavakat kell kijelölnünk? Mert hiszen az ilyen hibákat nem lehet előre megállapított jelekkel a szedő értésére adnunk. Az ilyen eseteknél tehát minden bizonnyal a mai rendszer mellett kellene maradnunk. De feltevé, hogy mindent jól megoldhatnánk, még akkor is előítünk áll a kérdés, hogy először a reformált mód mellett csakugyan kevesebb hibát hagy-e a hasábkban a korrektor, másodsor pedig ha a korrektor minden hibát észre is venne, nem nézn-e át a kijelölt hibák egy részét az ólomban korrigáló szedő. Az utóbbi aggodalom különösen jogosultnak látszik, mert a fekete betű meg a fekete tinta nem nyújtana a szedőnek olyan világos és félreérthetetlen figyelmeztetést, mint a fehér margón fekete tintával jelölt hibák. A felvetett eszmét érdekesnek tartom, de nem hiszem, hogy annak gyakorlati megvalósítása lehetséges. *Vulpes.*

Egyik híres német nyomdász a bibliából

új kiadást készített. Felesége, ki előtt a házastársi tekintély semmit sem számított a vallás szempontjából: éjjel lopva a

nyomdába surrant, hol a formák állottak. Elérkezve Mózes I. könyvének ahhoz a passzusához, ahol szó van Évának Ádám alá vetettségéről, hogy tudniillik: „A férfi legyen a te urad, (Herr)”, — a *Herr* szó két első betűjét elvevén, *Na*-val pótolta. Így annak értelme alaposan megváltozott: „A férfi legyen a te *bolondod*”. A krónikás szerint e házastársi protestáció az asszony életébe került. — *Se non è vero, è ben trovato*: ha nem is igaz, de jól van kitalálva.

Szakkérdések és válaszok.

A rozsdatisztítást illetőleg lapunk legutóbbi számában megjelent szakkérdésünkre egy olvasónktól kapjuk az alábbi sorokat: „A gépek rozsdásodása ellen sokféle szer szoktak használni, valamint számtalan az olyan szer, amelyekkel a rozsdát távolítják el a géprészekről. A sokféle szer között szeretem a legegyszerűbb és legmegfelelőbb az egyszerű megolvasztott faggyu. Az eljárás a következő: a faggyut egyszerű megolvasztjuk, azután hűlni hagyjuk és hűlés után kissé megmelegítjük, hogy jól kenhető legyen. Ekkor a rozsdás géprész bekenjük a faggyuval és ez a bevonás a rozsdá ellen biztos óvszerű szolgál. Az esetben, ha a géprész rozsdás és a rozsdát akarjuk eltávolítani, akkor a faggyuhoz porrá tört üveget keverünk. Mielőtt az üveget a faggyuhoz kevernénk, előbb finom szitán átszítjuk és azután keverjük a faggyuhoz, a keverékkel bekenjük a rozsdás géprészt és végül bedörzsöljük. A vegyítést úgy kell eszközölni, hogy egy rész faggyuhoz három rész üveget keverünk. Az így letisztított géprésztől a rozsdá eltűnik.

Mi az oka a bronz fénye eltűnésének?

Kérdés: Üzemünkben úgy könyvnyomda, mint könyvnyomda után gyakran álltunk elő bizonytalan nyomtatványt. Sokszor tapasztaltuk, hogy nyomás után a bronz fűzes aránya fényét veszti, elsötétedik. Ennek okát eleinte a papiros silány voltában kerestük, amiért is jól simított papíros is használtunk, de ennél is tapasztaltuk e jelenségeket. Most már úgy véljük, hogy talán a bronznak valamely rossz alkotásze okozza a rossz hatást, amit mi azonban nem tudunk megállapítani. — **Felelet:** Nagyon nehéz annak megállapítása, — és nem is valószínű — hogy a jó vagy kevésbé jó minőségű famentes vagy fát tartalmazó papirosok összetétele a bronz fényére befolyással volna. A beklódított nyomtatványokból azonban határozottan megállapítható a bronz eltérő fényhatása s annak általában tört volta, amit esetleg a bronz minőségének rovására lehetne írni. Mi a hibát azonban inkább a bronz alá nyomott festékben, vagy annak összetételében keresnénk és könnyen lehet, hogy a gépmester annak keverésekor minden esetben más-más összetételben készítette azt. Talán petroleum vagy más zsírtartalmú anyag került könnyebb nyomhatás végett abba, ami aztán a bronz fénytelenedésének okozója lett. Lehetőség az is, hogy a bronz egyszerű alkalmazásnál kencével került érintkezésbe s újból használatkor ez fényét befolyásolta, sőt el is vehette azt. Gyakrabban használt bronz mindig rossz fényhatás létrehozója. — Egy másik munkatársunk véleménye szerint nincs kizárva, hogy a nyomtatvány papiros nem teljes tisztá szorítottanyagból áll, amely kén-savas mész nyomait, vagy finoman elosztott kén-tartalmaz, melyek a levegőben kén-savat alkotnak s a bronz fényének megőlvé válhatnak. Bronznyomás előállításához ajánlatos ennek elkerülése s a bronz fényének teljes érvényesíthetése végett célszerű „rozsdamentes papiros”-t kérni, mely azonban természetesen megfelelően drágább.

Rokonszakma.

A galvanoplasztika most ünnepelhetné háromnegyedszázados jubileumát. Most van ugyanis 75 éve annak, hogy Jakobi Hermann Móric — aki 1801 szeptember 21-én született Potsdamban és 1874 március 10-én halt meg Szentpétervárott — a galvanoplasztikát felfeltalálta. Tanulmányos kísérlete, mely később jelentékeny tanulmányok és találmányok kiindulópontjává kellett hogy legyen, könnyen utánozható. Veszünk egy nagy üvegedényt s a közismert rézvitróiall — melynek kékes, szépen áttetsző színét bizonyára mindenki ismeri — töltjük meg. A galvánelem pólusainak szabadon álló két huzalához azután szorítócsavarral egy-egy kötőtű erősfűtünk s ezeket a folyadékba mártjuk, azonban úgy, hogy egymáshoz ne érjenek. A két tűnek a folyadékba mártása után a kékes folyadékban — ha a szemnek nem is látható — bizonyos mozgás áll elő; az „ion”-ok vándorolnak idestova s a réz lecsapódás alakjában az áramforrás negatív pólusával kapcsolt

tűre rakódik. Ha ezen részfelületet figyelmesen szemléljük, észrevesszük, hogy a lecsapódás határozottan csodálatos egyformasággal vonja be az adott forma felületét. Jakobinak érdeme, hogy e körülmény gyakorlati értékét felismerte. Ő ugyanis rögtön hozzáfogott ez úton előállítandó másolatok készítéséhez s ő volt az, aki a „galvanoplasztika” fogalmát megalkotta. 1838-ban Jakobi a pétervári akadémiának már részlemezket mutathatott be, melyek mélyen vésett lemezek pontos lenyomatai voltak, mire Miklós cár eljárásának további fejlesztésére a szükséges eszközöket rendelkezésére bocsátotta. A galvanoplasztika különösen a modern reprodukciótechnika szempontjából vált jelentőségessé. Állapodjunk meg a fametszetnél. Ha egy ilyen fadúcór nagyobb példányszámot kellene nyomnunk, fély, hogy ezt az nem bírja ki. Ilyenkor galvánókat állítunk elő. E célra a fametszetet viaszba vagy guttaperchába lenyomjuk. Ezelőtt az így előállított anyalemezbe préselték a még szinte folyékony fémötvözetet, mely eljárással a legfinomabb vonalak is visszaadattak. Ma ez a villamosáram segítségével és egyszerűbb munkamenettel végezhető. Az anyalemezt rézfürdőbe akasztják, — ennekelőtte azonban ércporral behintik és zsíradékkal bekenik — ahol azután annyi ideig marad az áram behatásának kitéve, míg a lecsapódás a kellő vastagságot elérte. Végül a fennmaradó hiányt betöltéssel töltik ki s ha a galvánó fára van szögelve, az eredeti fametszetet a legjobb eredménnyel helyettesíti. *B.*

Vegyés.

Schweiger Mór, a Franklin-Társulat mű- vezetője, ez évben érte el ötvenedik esztendőjét annak, hogy a könyvnyomtatóipályára lépett. A szegénysorsú szülőktől származó Schweiger már 11 éves korában arra kényszerült, hogy iparostanoncnak álljon és így könnyítsen a szülők vállaira nehezédő terhen. Négy és fél esztendőre terjedő tanonczeit 1862-től kezdve a hét főnök tulajdonát képező Egyesületi Nyomdában töltötte el s itt maradt mint szedő is 1867 végéig, amikor a cégből kivált Fanda és Frohner által alapított nyomdába ment át főszedőnek. Két év múltán ez állását a Kunossy és Réthy cégnél számolószerző állással cserélte föl s itt érte az 1870-ik évi sztrájk. A kudarcra végződött sztrájk után a Hellenyomda faktora lett, amely állásában négy és fél évet töltött el. Ez időben tett eleget katonai kötelezettségének is az akkoriiban szervezett honvédségnél. 1873-ban alakult meg azután a Heckenast Gusztáv féle nyomdából a Franklin-Társulat, amelynek — tudvalevőleg — Hirsch Lipót lett a főművezetője, később igazgatója. Schweiger ide lépett be — mint egyszerű szedő — 1874 június 8-án. Mint ambiciózus emberre, hamar ráterelődött Hirsch Lipót figyelmé, így történt azután, hogy első accidenszedővé, majd az osztály vezetője és 1897-ben a szedőszemélyzet művezetője lett. Idáig tehát harmincnyolc esztendő töltött el Schweiger a Franklin-Társulat nyomdájában és Hirsch Lipót mellett neki is része van abban a dicsőségjeltes munkában, amely a Franklin nyomtatványait oly híressé tette s amelyet „Franklin-szisztém” néven nevez minden magyar nyomdász. Szerény és csöndes lelkületű ember volt mindig Schweiger, de azért résztvevő a nyomdásztársadalom minden mozgalmában. Mint művezető, úgy az intézet vezetősége, mint a rendelkezése alatt álló személyzet szeretetének és nagyrabecsuülésének birtokosa. Megnyilvánult ez különösen azon a jubileumi ünnepélyen, amelyet folyó hó 23-án rendeztek a fővárosi Vigadó összes termében Schweiger tiszteletére. Az intézet vezetőségén és a személyzet, valamint ennek családtagjain kívül egész nagy sokasága volt jelen azoknak, akik Schweigernek akár személyes, akár állásából kifolyólag ismerői is tisztelői. Szép és lelkes szavakkal ünnepelték a késő éjjeli órákig a jubilánst, a jókívánások özönén kívül elhalmozván őt szebbnél szebb és értékesebbnél értékesebb ajándékokkal. Az ünnepség társasvacsorával, majd művészi előadással és táncval volt egybekötve s azon mindvégig a leglelkesebb hangulat uralkodott. A szép kort ért derék jubilánst ezúton is szívvel üdvözöljük.

Forgács József Károlynak, az Egyetem Nyomda gondnokának a vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére az aligazgatói címet adományozta a király.

Vámbéry Ármin, a nagyhírű orientalista tudós március 19-én volt nyolcvanasztendős. A múlt század ötvenes éveiben beutazta az egész Keletet és nagyértékű felfedezéseket tett a magyar nyelv eredete felől. Mi nyomdászok örömmel látunk mindenkit, aki a tudomány és a kultúra szolgálatában áll, mert hiszen a nyomdaipar csak ott virágozhatik, ahol a kultúrát ápolják. És Vámbéry Ármin nemcsak a kultúrának általában, hanem különösen a magyar nyelvnek és nyelvészetnek tett olyan felbecsülhetetlen szolgálatokat, amelyeket a

könyvnyomatás segítségével a messze külföld is ismer és méltányol. Sok munkát adott a nyomdászoknak tudományos írásával is. Hogy csak néhányat említsünk a főbb művel közül, ideiktatjuk a következőket: *Középázsiai utazások. Tzsgatai nyelv-tanulmányok. Vándorlásaim Perzsiában. Vázlatok Középásziából. Bokhara története. Az izlam a XIX. században. A török-tatár nép kultúrája. A magyarok eredete. A török nép.* És a többi. Sajnos, ma már nagyon kevés a nyelvtudomány iránt érdeklődő nyomdász, nem úgy, mint régen. A régi nyomdászok különben sokat tudnának beszélni nemcsak a munkáiról, amelyeket ismertek, hanem a személyéről is. Most, hogy nyolcvanadik születésnapját ünnepelték, érdekes visszaemlékezéseket mondott el Vámbéry. Amikor például a mult században Metternich herceg bemutatta őt III. Napoleonnak, mint a Magyar Tudományos Akadémia tagját, Napoleon azt kérdezte tőle: „Mi az: Magyar Tudományos Akadémia?” Hogy azóta jogosultalann lett az ilyen kérdés, abban Vámbéry Árminnak hatalmas része van. Aki a kultúrát szolgálja, az a nyomdászatot istápolja. Ezért üdvözöljük mi is a nagy és nehéz idők egyik harcos tanuját: Vámbéry Ármint.

Anger József és fiai wien-hernalsi gépgyára és vasöntője a napokban két derék munkásának és pedig Schmidt Henrik vasöntőnek és Gafor Kálmán géplakatosnak huszonöt éves jubileumát ünnepelte, amely alkalommal a jubileumsokat úgy a gyárvezetőség, mint munkástársaik szép ajándékokkal lepték meg.

A koronaértéknek a kereskedelmi és ipari forgalomban való kötelező használatáról — mint legutóbbi számunkban jelentettük — az 1912. évi XX. törvénycikk 7. §-a a következőképpen rendelkezik: „A magyar szent korona országainak egész területén a kereskedők és iparosok a közönséggel szemben csak a koronaértékben való számlátást használhatják. Tilos ennél fogva más, mint a koronaértékben való számlátást használata ajánlatokban, számlákban, jegyzékekben, számadásokban, árjegyzékekben, hirdetésekben és a nyilvánosságnak szánt egyéb közleményekben, továbbá kirakatokban, üzlethelyiségekben, kiállításokon, vásárokon és hasonló alkalmakkor. Aki a tilalom ellen vét, kihágást követ el és az illetékes kir. járásbírósg által 200 K-ig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.” Folyó évi március 12-én a pénzügyminisztérium rendeletét bocsátott ki, melyben felhívja a törvényhatóságokat, hogy a törvény eme rendelkezéseire az érdekeltek figyelmét az egyes városok és községek útján a szokásos módon közzéteendő hirdetmény-nyel külön is azonnal felhívják. — Ajánlatos tehát forint értékben rendelt nyomtatványok rendelőt — utólagos kellemetlen-ségek elkerülése végett — figyelmeztetni, különösen azonban kisebb vidéki városokban, ahol az iparos- és kereskedővilág kevésbé olvas lapokat, mint a fővárosban.

Az elmúlt év üzleti eredményei. Az Est Lapkiadó Rt. 1911-ben az 500.000 K alapítke mellett 41.121 K veszteséggel dolgozott, míg az előző év vesztesége 185.100 K volt, úgy hogy a vállalat egész eddigi vesztesége 226.222 K. A mérleg a lapot 300.000 K-ra értékeli. — **A Fővárosi Nyomda, Vonalzó és Könyvkötő Rt.** 1911-ben a 100.000 K alapítke mellett 10.382 K tiszta nyereséggel dolgozott, szemben az 1910. évi 11.380 K-val. Osztaléku részvényenkint 8 K-t (tavaly 10 K = 5%) fizetnek. — **A Budapesti Lap- és Könyvkiaó Rt.** 1911-ben 50.000 K alapítke mellett 2216 K tiszta nyereséggel dolgozott, szemben az 1910. évi 7774 K veszteséggel, amit — osztalékot nem fizetve — új számlára visznek át. — **A Calderoni Mű- és Tanszervállalat Rt.**, mely a Franklin-társulat érekkörébe tartozik, 1911-ben a 400.000 K alapítke mellett összesen 159.441 (1910-ben 156.390) K-t vett be, amiből kiadásai 138.288 (138.691) K-t emésztettek fel, úgy hogy a tiszta nyereség 21.152 K, szemben az 1910. évi 20.699 K-val. Osztaléku részvényenkint a tavalyihoz hasonlóan 8 K-t fizetnek.

Az első magyar rotációs papirgyár létesítésére irányuló mozgalomról többször megemlékezünk. A megindított mozgalom végre eredménnyel járt, amennyiben a kereskedelemügyi minisztérium támogatásával az Első Magyar Papiripari Részvénytársaság nagy anyagi áldozattal Nagyszalomban rotációs papir gyártásához berendezkedett s már meg is kezdte üzemét. A cég gyártmányai már forgalomba is kerültek s megállapítható ezekből, hogy hazai rotációs papirgyárunk úgy minőség, mint szín, valamint kivétel tekintetében felülmúlja a külföldi gyártmányt.

A Franklin-nyomda helyiségei már régen szüknek bizonyultak. Már régóta elterjedtek olyan hírek, hogy a Franklin-Társulat nyomdaépületet szándékozik építtetni. Most újabbban úgy halljuk, hogy a Franklin-nyomda nagy átalakulás előtt áll és valószínűleg már a közeli hónapokban

megkezdí nagyarányú építkezését, hogy átalakítsa és újonnan rendezze be szedőgépekkel felszerelendő nyomdáját. Két különböző rendszerű szedőgéppel most kísérleteznek. A Franklin ebből a célból a napokban megvette Rosmayer Ferenc líliom-utcai telkét, közel félmillió koronáért.

Doboz- és Nyomdaipar Rt. cég alatt új dobozgyár és könyvnyomda alakult Budapesten (VI., Jász-utca 76.) 200.000 K alapítkével. Az igazgatóság tagjai: Tóth Pál, Schlesinger Rafael és dr. Gerle Sándor. A felügyelőbizottság tagjai: dr. Dózsa Ottó, Ledvinka Ferenc és Fischer Artur lettek.

A Pécsi Irodalmi és Könyvnyomdai Rt. Január 27-én tartott közgyűlése az alapítkét százezer koronáról 150.000 koronára emelte fel, 250 darab 200 koronás névértékű részvénynek 240 korona árfolyamon való kibocsátásával. A régi részvényesek 2:1 arányban elővételi joggal bírnak. Ez összegre a cégnek a nyomda nagyobbflása végett volt szüksége. Legutóbb két Monotype-szedőgépet is állítottak fel.

Impresszumra hirdetett pályázatot a budapesti Bíró és Schwarz könyvnyomdai cég. A követésre érdemes eljárásnak szép eredménye volt, amennyiben 14 pályázótól 30 pályamunka érkezett be, melyek között több ötletes és figyelemreméltó munka akadt. A cég által felkért pályabírósg a díjat Kun Mihály szaktársunknak, a Pallas-nyomda mesterszedőjének ítélte oda, akinek munkáját a sorok kapcsán bemutatjuk.

Egy kis statisztikát közöl az elhasznált magyar királyi postal levéljegyekről Az Újság „Bélyeggyűjtés” rovata. Eszerint 1910-ben az összes gyártott levéljegyek száma (beleértve a tulajdonképpeni levéljegyeket, hírlapjegyeket és portójegyeket) ívekben 2.660.555, s mert minden ív 200 darabot tartalmaz, mindössze 532,111.000 darab az elhasznált bélyegyek száma. Ha e számot összevetjük a rendelkezésre lévő legrégebb 1874-es hivatalos kimutatással, amely 97,972.000 nyomtatott darab-ról tesz jelentést: akkor megállapíthatjuk, hogy a legutóbbi 37 esztendőben közel hatszorosára emelkedett a levéljegyzsükséglet, amit az államnyomda irattárában lévő kimutatások igazolnak.

Az egyes lapokból álló üzletkönyvek bélyegátalánya. Az a körülmény, hogy a nehezen kezelhető nagyfoliás üzletkönyveket világszerte a kartothon-rendszerű egyes lapokból álló könyvveléssel helyettesítik, arra indította a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamarát, hogy az új rendszer meghonosítása érdekében a pénzügyminiszterhez indokolt beadvánnyal forduljon. Előterjesztésében kifejti a kamara az új rendszer előnyeit és javasolja, hogy a bélyegdíj ne az egyes lapok után külön-külön, hanem az évben előreláthatólag használott egyes lapok számának és terjedelmének figyelembevételével a kiszámított ívek arányában átalányképp megállapíttassék.

A női táncrendek alkonya. Sok szép leányalom kedves emléke, a dedányaink, anyáink s ma még leányaink által nagyraecskült bál emlékek: a táncrendek — úgy látszik — végső idejüket élik. A drága világban a bálokat rendezők ugyanis azon töpregenek, hogyan lehetne a mulatságokat olcsóbbá tenni, mit lehetne nélkülözni s így tekintetük a táncrendek esik. Pedig hát hajdanában nemes vetelkedés folyt a bálandezők közt, hogy melyik bálban adnak a hölgyeknek szebb, művészebb, értékesebb táncrendet, emlékül a forró bál éjszakára. A bálbizottságok hetekig bírték a feljuket, hogy milyen táncrenddel lépjk meg a hölgyeket, a szakmabeti iparosok is így farsang évadján valósággal költeményeket vágtak ki bőrből, fémből, mikor táncrendeket szerkesztettek. A régi Juristabálok, a medikusbálok s mind az elite-bálok egykori táncosnói, kegyellett őrzik ezeket a finom, művészi emlékeket s a táncrendekkel együtt megmaradt szívükben a leányok ábrándos bája. Ma pedig nemcsak maguk a bálok lettek hidegebbek és fukarabb a mulatókédv, hanem fukarabbak a bálandező gavallérok is. Azelőtt csak a jótékonycélú bálokon prezentáltak olcsó papir-darabkákat a hölgyeknek. A így dúl tovább is a takarékossg a gavallérok közt, a Fővárosi Múzeum, mely gyűlteményt állított össze táncrendekből, akár be is szűnietihet már a további gyűjtést. Annál érthetlenebb pedig ez a mindinkább terjedő takarékossg a táncrendek körül, mert ha nem is olyan népek ma már az elite-bálok sem, mint voltak régebben, ma mégis nagyobb a bálok jövedelme, mint csak húsz évvel ezelőt is. Megszürkületek a női táncrendek, a bál végén elhajítják az üsz-

szegyűrött kartont, nincs látható emléke a bálnak és emiatt hamarabb elszáll az emlékezés a szívből is. Szép és dicséretes erény a takarékoság, — de felfogásunk szerint — nem a bálrendezőik számára. Az ideai farsangon a félszázados múltú jogászból rendezői kezdtek meg a fehér kartonból álló olcsó táncrendek kiadását. A jogászoknak gavallér elődei például az 1867-iki jogászbóló díjforintos báli belépőjegy ellenében a francia iparművészet remekét kapták meg egy hétförintos női táncrend képében. Ez az igen értékes és ritka hétförintos táncrend a főbbi értékes példányokkal egyetemben, mintegy 400 darab, Lisznyai Tihamér műszaki tanácsos múzeumában látható. Iparművészeti szempontból sajnálatos volna a díszes női táncrendek mellőzése, melyek művészi megoldása gyakran örvendetes találmányokra sarkallta díszművésztőlünk, de hát — hiába — a multnak egyéb kedves jelenségeit is eltűntette a nehéz megélhetés, mint ahogy a mai bálók sem azok, amik voltak a multban.

Cenzúrabotrány Londonban. Az angol

cenzúra egy nagy botrány következtében, úgy tetszik, végnapjait éli. Brockfield cenzor ugyanis egy darabot írt és adatott elő, melyet a londoni kritika ritka egyértelműséggel lerántott. A darab címe: Dear old Charlie, nem hagyhat senkit kétségben értéktelensége dolgában. A Times cinikusnak és arcpírónak mondja, a Daily Telegraph szemérmefellenek. A Daily News kijelenti, hogy egy ilyen darab szerzője csizmadiának való, nem pedig cenzornak. A szemére veti, hogy ugyanez az ember kifogásolja a legkiválóbb írók műveit. A Westminster Gazette kritikusa a becsület és tisztesség nevében tiltakozik a cenzor műve ellen, az összes lapok éppen a Dear old Charlie-ra való hivatkozással követelik a cenzúra eltörlését, mert ennek a komolyságában nem fog már senki sem hihetni a legfrissebb botrány után. És hogy a skandalum teljes legyen, nyílt felhívást fognak közzétenni az összes lapokban, amelyben a cenzúra eltörlését kérik.

Salvadore Landi olasz könyvnyomató, aki Firenzében született 1831-ben, most nemrégiben meghalt, s végrendeletileg bizonyos összeget hagyott hátra abból a célból, hogy nyolc nappal meteteje után az emlékére rendezendő banketten az egész személyzet jelenjen meg. Azonkívül néhány ezer koronát hagyományozott munkásainak, hogy szolgálói éveik arányában köztőlük szétoszassz. Nyomdáját pár nappal halála előtt eladta egyik társaságnak.

Az olasz újságárúsítás erőszakosabb,

mint a miénk. A rikkancsok vad larmája kihangzik Róma utcai zajából. Mindjárt reggel, a lap megjelenése után rohannak a rikkancsok a szélrózsa minden irányába és az ősi falak visszhangznak kiabálásuktól. A süketeknek az orra alá dörgölik a lapot. Minden villamos körül egész csődület támad, mintha a földet kirántották volna sarkaiból. Mindenkinnek meg kell venni az újságot és reggel egy óra hosszat csupa újságolvasó emberek látni az utcán. Különösen most, amikor az olaszok szívszorogva lesik a harcstérrel érkező híreket. A lapok minduntalan külön kiadásokat adnak és ilyenkor lehetetlen lerázni a rikkancsot. A vendéglőben nyugodtan ülsz és előíted terem a rikkancs, ha kímégy az utcára, belebotlassz. És ha fölslájtál a villamoskocsira, vagy a vonatra, vagy belülről egy bérkocsiba abban a hiszemben, hogy most már biztonságban érzed magadat, máris feléd nyúlik egy kéz a „Messagero”-val, a „Tribuna”-val vagy a „Giornale d'Italia”-val. Még a Péter-temploma is utánad mennének a rikkancsok, ha bejuthatnának. Messzehangzó, utánozhatatlan orrhangon ordítják a nap szenzációját és hanyag nemtörődomséggel nyomják az ember kezébe az újságot. Rómában egyébként még mindig nem tanulták meg az újságok, hogy mi adja meg egy újságnak az igazi érdekességét. A római lapok egy st.-lorenzói szerelmi történetet épp oly kimerítően közölnek, mint valami nagy politikai eseményt. A római polgár inkább érdeklődik a szomszédja dolgai iránt, mint a király vagy Giolitti iránt. E tekintetben a római Messagero úti meg a rekordot. Ha valaki például az utcán megbotlik, másnap már egész Róma ismeri szíve legrejtettebb fiúkait és a háza számát, de még azoknak a nevéit és lakását is megörökíti a lap, akik a szerencsétlenül járt embert a kórházba vittek és ott elhelyezték. De éppen bőbeszédűségük miatt az olasz újságok rendkívül népszerűek.

A papiros higiénikus célokra való használásáról tartott érdekes előadást Berlinben az államnyomda technikai hivatalnokainak egyesületében Ferenczi S. hazánkfa, a Berlinben megjelenő „Papierzeitung” című szaklap szerkesztője. A papiros olcsó, tiszta s ragályos anyagoktól való mentessége miatt — előadó szerint — higiénikus célokra kiválóan alkalmas. Betegségek elhárításában és egészségápolásban a papirnak máris van szerepe: használják élelmiszerek csomagolására, zsi-radékok stb. idegen anyagok távolítására papírral vonatnak

be, Amerikában tejet e célra készült papíruvegekben szállítanak, melyeket egyszerű használat után elégetnek. Ismertek a kocsimákban használatos papírszalvéták, mintázott asztalfutók, papírtányérok, söröskancsóaljazatok, szalvélagyűrűk nemezpapírból stb.; a bőrpolálásnál is alkalmazásra kerül a papiros, zsebkendők, zizadságtörők alakjában, utazások alkalmával a ragályos betegségek elleni védekezésül használt alpirlepedők és vánkóvédők, fodrászszékek papírtámlái, a kiozellpapiros stb. Ne felejtjük el az évtizedek óta használatos papirosból készült fehéreműt. Újabban pedig a fagyapotról készült vatta helyett betegek ápolására a fából készült papirosanyagot dolgozzák fel oly módon, hogy a fagyapotról készült vattát helyettesítik vele. Az előadó mindezeket szemléltetve be is mutatja.

A hirdetés háromszáz év előtt nem

használtott a maihoz. Az újabban megjelent, a reklámozást ismerető közlemények jórészt foglalkoztak a hirdetések múltjával is, melyhez érdekesnek tartjuk alábbi adalékok csatolni. Háromszáz éve most annak, hogy Párisban fölmerült az az eszme, hogy a közönségnek valahogy meg kellene könnyíteni a munkáját, ha valamit eladni, venni vagy bérbeadni akar. Voltak ugyan már akkor is részben nyomtatott, részben írott újságok, de még nem voltak bennük hirdetések. Montaigne apja, aki 1549-ben meghalt, vetette föl az eszmét, hogy nyilvános hirdetési irodát léptessenek életbe. Fia, a híres essay-író írja erről:

— Elhunyt atyám mindig azt akarta, hogy a nagyobb városokban legyen oly hely, ahová mindenki elmehessen, akinek valamire szüksége van és legyen ott egy állandóan alkalmazott hivatalnok, aki mindenkinnek ügyes-bajos dolgát följegyzti, például „eladnám gyöngyemet, vennék gyöngyöket; az egyik keres egy szolgát, a másik egy-egy tanítót, a harmadik egy munkást, ez azt, az amazit, mindenki azt, amire szüksége van. Úgy hiszem, hogy ez a kölcsönös értesítés nagy könnyebbé ségére válna az egész kereskedelemnek”. De csak 1612-ben vitte a tervet nyilvánosság elé egy Theophraste Renaudot nevű párisi orvos. A terv meg is valósult. Renaudot egy lajstromot tett ki irodájában és abban mindenki bizonyos díjazás ellenében beírhatta kívánságát. Az intézmény csakhamar oly népszerű lett, hogy Renaudot három évvel később a lajstromot számos példányban kinyomatta. Így keletkezett az ő Feuilles du Bureau d'adresse, tehát az első hirdető lap. Rovatok voltak benne a legkülönbözőbb dolgok számára; eladó uradalmak és polgári lakóházak részére, eladó és kibérelhető párisi házak számára, betöltendő hivatalok részére, szolgai állásokra, eladó bútorokra és más tárgyra. Ez a legregibb hirdető lap tulajdonosa halálával együtt megszűnt. De maga az új intézmény még a XVIII. században is fennállt Franciaországban. Németországban Hamburg városát e téren az elsőség dicsősége.

A világ leggazdagabb újságírójának a

halálát hozta hírül egy Montecarlóból keltezett tudósítás. Eszerint dr. Paz, az Argentínában megjelenő *Prensa* című napilap megalapítója hirtelen meghalt. A montecarlói Casino rezervált termeit a magas belépőtíji dacára oly tömegesen lepik el az emberek a délutáni és esti órákban, hogy a levegő fülledtsége miatt a szívbeteg emberek gutalútsi rohamoknak vannak kitéve. Paz, a nagystíli vállalkozó is így pusztult el idő előtti. A *Prensa* Délamerika legelterjedtebb lapja, és unikumnak nevezhető újság-vállalat: újságháza pedig egy valószínű világcsoda. A *Prensa* a Times nagyságában, 32 oldalnyi terjedelemben jelenik meg. A világ összes érdekes eseményeit túregyértésféslekben ismeretű 24 órán belül. A lap nyomdájának a földszinten elhelyezett óriási gépei a járókelők szemelátára óránként 77.000 példányt nyomtatnak, hajtogatnak, vagdálnak és ragasztanak. Az újságház a világnak egyik legterjedelmesebb épülete. Az igazgató-szágnak és szerkesztőségnek egy hosszú sorozata a fényesen berendezett termeknek áll rendelkezésére. A klubhelyiségek a szerkesztőség tagjainak és a lap barátainak számára mindenféle szórakoztatást nyújtanak. Az újságvállalatnál elfoglalt egész személyzet használatára berendeztek nagy kényelemmel gőz-, kád- és egyéb fürdőket. Azonkívül vannak az újságháznak ünnepélyek rendezésére szolgáló óriási termei, a közönségnek is hozzáférhető nagy könyvtára; orvosi, jogi, közgazdasági ügyosztályai, melyekben elsőrendű orvosok, jogászok és szakemberek ingyen állanak a tanácsot kérő előfizetőknek rendelkezésére. Paz mint szegény riportert kezdte meg újságírói pályáját. Az ügyes újságíró egyúttal élelmes üzletembernek is bizonyult. Vállalkozásai sorra beváltak. A *Prensa* óriási vagyonghoz jutatta, melyet most egyetlen fia örököl. Paz egy ideig Argentiniának a párisi követe is volt.

Ha a newyorki polgármester lapot szerkesztene, főképp a lapok óriási terjedelme ellen fordulna, mert nézete szerint az ilyen papirpazarlás csak a hírszolgálat hűségének rovására vihető keresztül. Newyork polgármesterét ugyanis — aki különben valamikor maga is riportere volt egy

lapnak — egy hírlapíró meginterjuvolla arra vonatkozólag: milyen lenne a lap, melyet ő szerkesztené? A szabály, mondotta egyebek között Gaynor, a polgármester, úgy látszik, most az, hogy mennél elterjedtebb valamely újság, annál kisebb a befolyása. Csak annak az újságnak van befolyása, amelyet otthon is olvasnak az emberek. Nagyobb súlyt helyez ő a maga részéről olyan lap rokonszenvére, amely csak 30.000 példányban jelenik meg és otthon is olvassák, mint az olyan lapra, amely millió példányban jelenik meg, de csak fölületesen megnézik, aztán a szemétre dobják. Az újságnak meg kell mutatnia, hogy gentleman szerkeszti. A kiadó ne rejtőzzék egy testület mögé és fizesse jól a munkatársait. Az újságírók pedig röviden és a valóságnak megfelelőleg írják meg a híreket, kerülve minden dísztól jelzőt. A lap csakis a vezércikkben mondjon véleményt, ha pedig a tényeket nem ismeri a vezércikkíró, jobb, ha az egész vezércikk elmarad. A cím és bevezetés rövid és találó legyen, nehogy az olvasót a cikk olvasása közben csalódás érje. A politikai hírek kerüljék a pártpolitikai tendenciát. Gaynor ajánlja, hogy a vezércikk alá a szerző odaírja a nevét, hogy megkönnyítsék a felelősség megállapítását. Sértő dolgokat hallgasson el az újság, nem törődve azzal sem, hogy más lap a hírszolgálat gyorsasága tekintetében megelőzi. Még mindig jobb ez, mint egy becsületsértési pör, de etikailag helyesebb is. Az ideális újság politikája az legyen, hogy kiterjed az emberi törekvés és érdeklődés minden terére. De a szenzációk pörökben legyen kivétel. A publikum nem is kíváncsi a bűnpörök és válpörök legapróbb részleteire, az ilyen pörök tárgyalásának egész terjedelmében való közlése csak árt, és különösen az ifluságot méltelyezi meg.

Az arab sajtó fejlődéséről az európai

közvélemény keveset tud. Az arab sajtó az utóbbi időben nagyon sokat haladt. Míg azelőtt csak kevés arab lap volt, Algírban, Tuniszban, Kairóban, Beirutban az utolsó időben számos új lap és folyóirat indult meg. Csak az utolsó hónapokban hét arab folyóirat keletkezett: három Szíriában, egy Tuniszban, egy Egyiptomban, egy hatoldalas lapot adnak ki a karmellita szerzetesek Bagdadban, és egy — Mexikóban. Azonkívül négy új folyóirat is alakult, kettő Kairóban, egy Beirutban és egy Tangerben. Bagdadban magában liz újság jelenik meg, ebből öt arab és török nyelven, a bagdadi lapokat illusztrációk is tarkítják. Az egyiptomi sajtó komoly tanulmányokat is közöl, lefordítva Carlye, Ruskin és Rousseau és más nyugati nagy írók bölcsészeti fejtegetését. És ha az arab sajtó e fejlődéséhez hozzávesszük a törökországi és perzsa sajtó föllendülését is, tényként kell elfogadni, hogy az iszlám a sajtó terén is kezdte megérteni az újkor szellemét. A keleti népek sajtójának fejlődése főrészen hozzájárult a nemzeti érzés erősítéséhez, ahogy ezt az angolok is tapasztalhatják Egyiptomban.

Milyen legyen a jól megszerkesztett

újság, erre nem egykönnyen felelne valaki. Sokszor fakad ki a nyéjas olvasó kedvenc lapja ellen s nem lehet sohasem megállapítani, miért marad el egyik-másik előfizető. Erre vonatkozólag mulatságos és nem egy tekintelben jogosult panaszban tör ki a Newyork World. A cikk meglehetősen amerikai ízű, de némiképpen ráillik a mi viszonyainkra is.

— Újságot szerkeszteni meglehetősen kellemes foglalkozás. Ha a lap sokat foglalkozik a politikával, az olvasók nem akarnak róla semmit tudni, ha kevés politikát hoz, akkor is félrehúzza a száját a közönség. Ha a betűk aprók, nem lehet olvasni a lapot, ha nagyok a betűk, kevés benne az olvasni való. Ha a táviratokat közöl, szédelgésnek mondják a táviratokat, ha a táviratokat feldolgozzák, komolytalansággal vádolják és azzal, hogy politikai okokból elhallgatja a legfontosabb híreket. Ha itt-ott tréfás apróságokat közöl a lap, komoly emberek nem vehetik a kezükbe; ha meg nem közöl, az olvasók egy része unalmasnak mondja és szidja a régi iskolához ragaszkodó szerkesztőt. Ha a lap eredeti tudósítást hoz, szemére vetik, hogy egy betűjét sem szabad komolyan venni; ha a jelentéseket tárgyilagosan közlik, a közönség nem talál a lapban szórakoztatót. Ha valamely gyűlésről pártatlan tudósítást jelenik meg, készen van a megjegyzés: jobb lett volna egyáltalán hallgatni, ha meg elhallgatja a lap a gyűlést, meghamisítja a tényeket. Ha az újság közli egy nagy ember vagy politikus életrajzát, mindjárt elfogultsággal vádolják, ha nem közli, akkor meg az a vád, hogy a lap semmivel sem törődik. Ha az asszony számára jelenik meg egy cikk, a férfiak elégedetlenek és megfordítva. Ha a főszerkesztő a templomba megy, klerikális, ha nem megy, akkor ateista... és így tovább!

Az 1812-iki orosz-francia háboru századik évfordulója alkalmából Szentpétervárott ezidén sajtókiállítás rendeztek. Igen érdekes a kiállítás jubileumi osztálya, amelyben a napoleoni háborunak egykori sajtótermékei: képek Moszkva égéséről, a menekülő franciák, és egyebek láthatók.

Igen érdekes az az osztály, mely a modern orosz nyomdai ipar és a sajtó fellettségét bizonyítja. A múlt évben Oroszországban 32.000 különböző kiadás történt, 103 millió példányszámban és 33 millió rubel értékben. Igen érdekes az orosz lapok számának emelkedése 1908-ban megjelent 2028, a következő évben 2173, 1910-ben 2391, míg a múlt évben 2543 különböző újság jelent meg.

A legolcsóbb hirdetés London egyik legelőkelőbb részén, a Liverpoolsireeten volt látható. Az úton tisztességesen öltözött fiatalember haladt nyugodt lépésekkel, s a hátán nagy tábla volt ezzel a felírással: „Egy minden írodal munkában járatos fiatalember alkalmazást keres. Az ajánlatokat tessék ideadni”.

A kínai nemzeti érzésnek az a föllendülése, amely a nagy forradalom következtében mindenütt ész-

lelhető, ahol a menneli birodalom fiai laknak, Newyorkban két kínai lap alapítására vezetett. Már alakulóban volt egy harmadik kínai újság is, amikor egy nagy newyorki újság kiadójának zseniális ötlete támadt: szerződtette ugyanis az alakulóban lévő újság szerkesztőjét, lapjában naponként három hasábot bocsátott rendelkezésére kínai nyelven frandó cikkekre és tudósításokra és a szerződés aláírása után boldogan dörzsölgette kezét, abban a meggyőződésben, hogy elsőrangú üzletet csinált. De néhány nappal később a kínai szerkesztő nem mutatkozott többé, eltűnt és azóta, egy sor nem sok, de annyi se jelenik meg kínai nyelven a lapban. Mi történt? A titokzatos eltűnésnek ez a magyarázata. A ravasz kínai egy jelentéssel vezette be a newyorki angol lap kínai hasábjait: „Ez az újságot általában keresztény kutyák nyomtatják és egy keresztény ördög tulajdona. Még arra sem érdemes, hogy tisztességes kínaiak lelkepjék. Ha kínai honfitársaink tudni akarják, mit csinál híres Sun Yat Sen-ünk, szívesen elő a Newyorkban nyomtatott két kínai lapra, melyet kínaiak nyomtatnak és adnak ki. Címük: Pall Street No. 27., 29. és 31.”. Ez volt a kínai szerkesztő titka, amelyen még most is kacag egész Newyork.

És csakugyan

ajánlhatjuk Önnek is
igen tisztelt barátom a
„Semmelweiss“ - hoz
címezett nőikalapbazar

4 koronás kemény kalapjait,

melyek minden egyes
darabja a legújabb
divat slágerje

BUDAPEST, IV. KERÜLET,
SEMMELEWEISS-UTCA 17

Wózner Ignác, az Athenaeum-nyomda művezetője, e hó 23-án ünnepelte szűk baráti körben nyomdász-ságának huszonöt éves jubileumát. Hogy ez a hírcske így hátra került, annak a jubiláló az oka, mert mindenképpen titkolni akarta ez alkalmat és így arról már csak akkor vehettünk tudomást, amikor e számunk első íve sajtó alatt volt. Wózner Ignác, a mi lapunk kiadóhivatalának a vezetője, huszonöt évvel ezelőtől lett az Athenaeum tanonca s öt év leszámításával ugyanitt töltötte el a negyedszázadot. Mint ambiciózus fiatal-ember, tíz év előtt foglalta el művezetői állását és igen nagy része van abban, hogy az Athenaeum nyomdai termékei mindenhol általános elismerésre találjanak. Legfényesebb bizonyíték erre a mi lapunk, kivált annak jubileumi száma, amely úgy a belföldi, mint külföldi szakkörökben méltó dicséret tárgya. Ha ez alkalomból kifolyólag bővebben nem foglalkozunk Wózner barátunk személyével, az azért történik, mert tisztelni óhajtjuk azt a véleményét, amely szerint huszonöt év még nem elegendő ok az ünneplésre. Legyen meg ez a kívánsága, ami azonban nem zárja ki azt, hogy szívóbb kívánjuk neki: az ötvenedik évét éppoly munkakedvvel, fizikai erővel és emberszeretettel érje el, mint a huszonötödiket.

Hibaigazítás. Lapunk mult havi számá-nak „Könyvismertetés” rovatában a szerző nevét tévesen közöl-tük Gurrechnnek, helyesen: *Gunesch*.

Mellékleteink.

A legközelebbi bírálat 1912 április 10-én este fél 8 órakor.

Február havi számunk bírálatára:

Meghívó és levélboríték. Athenaeum-nyomda. Modern, igen sikerült munka. Úgy a szedésselrendezés, mint a színzés és nyomás kifogástalan.

Reklámlapok. Jókai-nyomda. Céljának megfelelő, jó össz-hatású munka. Az alkalmazott négy szín harmonikus egé-szet ad.

Könyvboríték. Athenaeum-nyomda. Egyszerű gyakorlati példa, amelyen különösen a sorok igen jó csoportosítása szembe-ötöl, de sikerült a díszítményezése is.

Árjegyzékböríték. Minerva-nyomda. Összhatásban sikerült munka. Sorcsoportosítása igen jó. Ugyanezt mondhatnók díszít-ményeiről is, ha a felső narancsszínű mezőt egyszerűbb kere-tézzel látta volna el a szedő.

Értesítés. Biró és Schwartz-nyomda. Egyszerűsége mellett igen szlées, jól sikerült munka.

Meghívó. Athenaeum-nyomda. Tetszetős kivitelű munka. Sor-csoportosítása jó, díszítményezése jól domborítja ki a szöveg értelmét, színzés és nyomás jól sikerült.

Mostani számunk mellékletei:

Olvasójel. Athenaeum-nyomda. Szedte Novák Alajos, nyomta Ziegler Ferenc.

Körlevél. Athenaeum-nyomda. Szedte Novák Alajos, nyomta Ziegler Ferenc.

Könyvboríték. Athenaeum-nyomda. Szedte Léder Ferenc, nyomta Ziegler Ferenc.

Levélfel. Goldfinger Mór könyvnyomdája, Budapest.

Könyvboríték. Athenaeum-nyomda. Szedte Pavlovsky J. Ala-jos, nyomta Ziegler Ferenc.

Körlevél. (Kallós Ödön grafikai szaküzlet.) Genzsch-antikvá-ból szedve.

Hivatalos rész.

IV. rendes évi közgyűlésünk.

Mintha fordulópontra jutott volna a művezetők sorsa. A majdnem egész éven keresztül tanu-sított közöny mintha megtört volna. Negyedik évi közgyűlésünk igen szép érdeklődés mellett folyt le és amit különösen ki kell emelnünk, a tárgyalásra került ügyek mellett vagy ellen tör-tént felszólalások mindannyia szigorúan tárgyi-lagos volt, de a felszólalók is imponálóan higgadt, nyugodt magatartást tanusítottak. Meg kell ezt állapítanunk, nem azért, mintha a mult-ban gyűléseink zajosak vagy éppen személyes-kedéssel telítettek lettek volna, hanem azért, mert a művezetők nagy fegyelmzettségét mutatja, hogy az utóbbi időben összegyülemlt gyűlékony, robbantó anyaggal szemben az egyedül helyes mérséklet álláspontjára helyezkedtek.

Ami a Grafikus Művezetők Egyesülete jövőndő-jét illeti, nagy és nehéz munka előtt áll, amelyben részt kell vennie az egyesület minden tagjának kivétel nélkül, még pedig nem csupán köteles-ségérzetből, de igaz lelkesedéssel, a mindnyájunk ügye iránt való nagy szeretettel.

Hogy mi e munka első része, arra rávilági-tott a közgyűlésen elhangzott egynéhány fel-szólalás, amelyet különösen a Horváth Lajos pártolótag által tett indítvány váltott ki. Az első és legfőbb dolog, hogy meg kell szervezni a művezetőket, mert a szervezkedés munkája idáig lanyha volt. Minden művezető lelkületének teljes egészében át meg át kell hatva lennie attól a gondolattól, meggyőződéstől, hogy csupán az egyesület az, amely az ő erkölcsi és anyagi érdekeit megvédheti, ügyes-bajos dolgaiban jó tanácsokkal szolgálhat, segítségére lehet. De meg kell gondolniok a művezetőknek azt is, hogy az egyesület nem válhatik erős, tekintélyes szervvé, ha ezt a tagok maguk belülről ki nem építik, ami csak úgy történhetik meg, ha min-den dolgukban az egyesületet ismerik el ille-tékes fórumnak. Hiszen tudniok kellene a mű-vezetőknek, hogy a mindennapos társasérintke-zésben is alkalmazzák a „több szem többet lát” elvét. Mennyivel indokoltabb tehát ez elv-nek gyakorlatbavétele éppen nálunk, az egye-sületnél, tehát ott, ahol a tanácsadás, felvilágo-sítás, a helyes útnak a megmutatása: köteles-ség. Ha ezt tennék a tagok, egyrészt sok kellemetlenségtől mentenék meg magukat, más-részt pedig bizonyoságot szolgáltatnának arra nézve, hogy nem csupán a szoroson vett egye-sületi ügyekben, hanem a magánügynek látszó, azonban végeredményben az egyesület összes tagjaira kiható ügyek elbírálásánál is bizalom-mal viseltetnek az egyesület vezetősége iránt. E bizalom ugyanis nem lehet részleges, sőt ha

Gyárvezetőt keres mielőbbi be-lépésre egy első-rangú vidéki nyomdai és könyvkötészeti műintézet részvénytársaság. Feltételek: Úgy a nyomdai, mint a könyvkötészeti (főként a könyvkötészeti) szak-mában teljes jártasság, árú-és bevásárlási források ismerete, kellő intelligenzia, jó megjelenés, magyar és német nyelvbenei jártasság. Az állás nagyobb javadalmú, tehát csak elsőrendű szakerők ajánlata vehető figyelembe. — Ajánlatokat a kiadóhivatal továbbít. Ajánlatokhoz szolgálati okmányok melléklendők, referenciák és fizetési igények megjelölendők. ::::

megosztott, az ügyek milyensége szerint változó volna, úgy az nem is volna egyáltalán semmilyen bizalom. Hogy azután a bizalom megnövekedjék, arra — feltétlenül reméljük — lesz gondja a vezetőségnek.

A második és egyelőre mindennél fontosabb teendő a művezetők stabilitásának a megalkotása. Mit értünk stabilitás alatt? Semmit mást, mint azt, hogy ha bárki a munkássorból a művezetői sorba került, ez állapotában — a legszélsőbb lehetőség szerint — visszaesés ne álljon be. Idáig, miután senki sem törődhetett ezzel, gyakorta fordult elő olyan eset, hogy a művezető önhibáján kívül elveszítette állását, anyagi javak hiányában nem volt képes kivárni egy újabb alkalmat és ismét kénytelen volt visszatérni abba a sorba, ahonnan ambíciója, tudása, képességei révén kikerült. Feltétlenül szükséges ezzel a kérdéssel behatóan foglalkozni s a megoldás felé terelni, mert jól ismerjük azt a lelket tépő állapotot, amely egy magasabb díjazású állás elvesztésével jár, amit fokoz sok esetben a társasmunkálkodásban tapasztalt méltatlan bánásmód a *volt* művezetővel szemben. Csak kivételes esetben szabad annak előfordulnia, hogy egy művezető állását elhagyni legyen kénytelen. Éppígy kötelessége gondoskodni az egyesületnek arról is, hogy az állás nélkül levő művezető újból neki való álláshoz jusson. Mert azoknak a tapasztalatoknak, gyakorlati tudásnak, magasabb intelligenciának a parlagon hevertetése, amelyeket a művezető akár állása elfoglalását megelőzőleg, akár pedig művezetősége alatt szerzett, csak veszteség az iparra és egyszersmind igazságtalanság is, miután a magasabb képzettség jutalmazásáról nekünk egészen mások a nézetünk.

Vállelve, egymást támogatva kell küzdenünk tehát azért, hogy minden oldalról helyesen bíráltság és ismertesség el a művezetői kar üzemi ténykedése. Hiszünk, hogy ma már az illetékes köröknél is megérlelődött ennek a szükségesége, amiért is bizvást remélhetjük, hogy a mai visszás helyzet a közel jövőben orvoslást nyer. Ennek megtörténte után lerakhatjuk a művezetők nyugdíjintézményének alapjait.

Sok, sok munka vár még ezek után is az egyesületre, de igazat kell adnunk a közgyűlés egyik felszólalójának, aki idézte a régi közmondást, hogy „aki sokat markol, keveset fog”. Ezúttal tehát nem is szólunk a további teendőkről.

De viszont mi is hangsúlyozzuk a közgyűlésen elhangzott elnöki megnyitó szavait: a tagok érdeklődése, az egyesület iránt való ragaszkodása és szeretete ösztökélheti csak a vezetőséget az eredményes munkára. Ez az érdeklődés pedig abban nyilvánul meg elsősorban, hogy a művezetők a lehető leggyakrabban keressék fel egymás társaságát.

Ünnep után.

Nem mondhatjuk, hogy lezajlott, de azt sem kell mondanunk: csakhogy már vége van! Mint mondani szokás olyankor, midőn házunk tájékról elvonul az ünneplő sereg s csak az izgalomnak utóhatása, a fáradság marad meg.

Ha szigoruan egyesületi szempontból vesszük a dolgot, talán nem is nagyon a mi, a Grafikus Művezetők Egyesületéé volt ez az ünnep, fogják mondani többen, hanem inkább a Magyar Nyomdászaté!

Igazuk van!

Amikor egy szaklap megéri azt az időt, hogy jubilálhat, ez elsősorban az ő érdeme. Hogy annyi éven át — bár igen sokféle visztonagság között s több gazdacserével — meg tudott maradni, létezni tudott s emellett nemes célt is: a magyar nyomdászat fejlesztését szolgálni is tudta, igazán megbecsülendő érdem, amely feltétlenül megérdemli a megemlékezést. Hogy ez esetben a grafikus művezetők ünnepezték meg ezt az érdemet, ez onnan van, hogy a Magyar Nyomdászat az utóbbi években az egyesület hivatalos lapja lett s így egyenesen *kötelessége* volt erről méltóan megemlékezni egyesületünknek. De vajjon csak a lap huszonöt éves fennállását ünnepeztük-e?

Nem! *Ünnepeltük a magyar nyomdászati szakirodalom és a magyar könyvnyomtatás fejlődését és haladását is* és ez alkalommal szép bizonyítékát adja a jubileumi szám annak, hogy egyesületünk tagjai, ha akarnak, nemcsak tenni, hanem alkotni is tudnak!

Erről az *akaratról* essék itt néhány szó!

Tegyük félre a Magyar Nyomdászat sok évi multját és csak egyet vegyünk figyelembe, a célt, amelyet lapunk szolgál: a magyar nyomdászati szakirodalom és a magyar könyvnyomtatás fejlesztését és tökéletesítését.

Nekünk művezetőknek *kétszeres* kötelességünk, hogy mind a kettőt szüntelenül és nemes ambícióval támogassuk. Hiszen kinek van legnagyobb szüksége arra, hogy szakbeli tudása és képessége ne csak elsőrangú, hanem irányító és oktató is legyen? Kinek másnak, mint a művezetőknek!

S hogy szakmánk fejlesztése érdekében mit tudunk tenni, megmutatták kartársaink a Magyar Nyomdászat jubiláris számával. Itt látjuk, hogy úgy a szellemi tartalom, mint a mellékletek tekintetében nem vagyunk szegények. Van anyagunk mindenféléről, vannak kiváló szakiróink; de tudunk tanulságos és szép mellékleteket is adni, mert nemcsak haladunk a technika tekintetében a külfölddel, hanem sok esetben már utól is érjük.

De elméldjünk csak egy kissé! Ha tudunk nevezetes alkalmakkor sorompóba lépni szakmánk fejlesztése érdekében, miért tesszük ezt csak akkor és miért ne tegyük azt másszor is,

rendes körülmények között? Hiszen ez erkölcsi kötelességünk!

Mert hiszen, ugyebár, tudásra és képességre nemcsak minden huszonöt esztendőben egyszer, hanem mindennap szüksége van *mindannyiunknak* s ezt csak úgy gyarapíthatjuk, ha szakmánkat fejlesztjük s ebből következőleg egyesületünk szaklapját: a Magyar Nyomdászatot minden tekintetben támogatjuk.

Most már nemcsak a magyar szakirodalom és a magyar könyvnyomtatás fejlesztése, hanem egyesületünk és kartársaink erkölcsi érdeke is megköveteli, hogy mutassák meg a grafikus művezetők szakmájuk iránti szeretetüket és nemes ambíciójukat azzal, hogy nemcsak néha-néha, hanem *állandóan* úgy szellemi termékekkel, érteve szakkikkkel és dolgozatokkal, mint különösen minél több melléklettel támogatják és fejlesztik a Magyar Nyomdászatot és ezzel a *szaktudást!*

Még egyet. Ha az utódok a második huszonöt év múlva elismerő becsüléssel fognak rólunk megemlékezni, mint olyanokról, akik szakmánk fejlesztését, ha csekély erőnkhez képest is, de szüntelenül előmozdítottuk: ez létszen a mi jutalmunk.

Nem anyagi haszon, az igaz, de — *erkölcsi tőke* s ez legyen a mi serkentőnk.

— *Stalla Márton.*

IV. rendes évi közgyűlés 1912. március

hó 24-én. *Fuchs Zsigmond* elnök üdvözölve a szép számban megjelent egyesületi tagokat, rövid visszpillantást vet az egyesület kezdőkorától egészen a mai napig lefolyt fontosabb mozzanatokra s megállapítja, hogy egyesületi életünk most fordulóponthoz jutott.

Idézi a közelmúltban történt s a tagtársak előtt már eléggé ismeretes megdöbbentő jelenséget, és pedig azt, hogy egyik fővárosi nyomda személyzete megakadályozta, hogy úgy a nyomdászáltalánosság, mint a kartársak által is nagybecsült Janovits kartársunk a neki felajánlott művezetői állást elfoglalhassa.

S azért, mert ilyen méltatlanság éppen egyik legkorrektebb kartársunkkal történt meg, komoly szavakkal kéri a kartársakat, hogy úgy az egyesületi életünk, valamint a kartársi összetartás és kölcsönös támogatás iránt eddig tanúsított nemtörődömséget a legbuzgóbb érdeklődés váltsa fel.

Egyúttal kéri a kartársakat, hogy ha valakinek akár az ügyből kifolyólag, akár más okokból valamelyes kérdéstétele volna, vagy felvilágosításra volna szüksége, szíveskedjenek az elnökséghez fordulni, amely készséggel fogja azt megadni.

Elnök ezen szavai után — melyet a közgyűlés is általános helyesléssel fogadott — a mai rendes évi közgyűlést megnyitja.

1. A múlt évi rendes közgyűlés jegyzőkönyve felolvasatott, s mivel észrevétel nem tétetett, Plesch Ferenc és Polgár Jakab által hitelesített.

2. A titkári évi jelentést a közgyűlés nem kívánta felolvasatni. Schwartz Aladár a titkári jelentésben a felolvasásokról szóló szakasznál Hirschkovitz felolvasására vonatkozólag szóvá teszi a cím kimaradását. Titkár felvilágosítása után, amely szerint ez a kihagyás nyomdahiba folytán történt, s a mai közgyűlés jegyzőkönyvében helyesbítetteti fog, a közgyűlés a titkári jelentést tudomásul veszi.

A helyesbítés a következő: Hirschkovitz J. aelnök kartársunk „Az összehajtható dobozok előállításáról könyvnyomdai gépeken” címen tartott bemutatókkal kapcsolatos felolvasást.

3. Pénztárnok jelentését, amely szintén az évi jelentéssel kapcsolatban jelent meg, a közgyűlés tudomásul veszi s a felmentvényt megadja.

4. Elnök úgy a maga, valamint az egész választmányi nevében megköszöni a tagtársak bizalmát, a választás megajánlása végett elrendeli a szavazást. Ennek céljából szavazatszedő-

bizottság ajánlja: Farkas Antal, Plesch Ferenc és Schwartz Aladár kartársakat.

Elfogadjatik.

Még a szavazás tart, elnök az ülést felfüggeszti.

Szavazás közben igen élénk vita fejlődött ki a szavazólapok felett. Elnök, többek hozzászólása után, a közgyűlés határozatára bízta a szavazás miként való módját.

A közgyűlés többsége a jelenlegi szavazási módot fogadva el helyesnek, az megajánlja.

5. Elnök újból megnyitva az ülést, kéri a szavazatszedőbizottságot jelentésének megítélésére. Az eredmény a következő: Elnök Fuchs Zsigmond, aelnök Wözner Ignác, magyar titkár Radnai Mihály, német titkár Stalla Márton, pénztáros Stárk Adolf, ellenőr Sarlós Lajos, gazda Szabó Róbert. Választmányi tagok: Kliitsch István, Ehrlich Mór, Janovits Ferenc, Géczy Kálmán, Szántó Béla, Glück Béla, Deutsch Dávid, Gábor Dezső, Hirschkovitz Jónás, Löwy Salamon. Választmányi pótagok: Plesch Ferenc, Keller J. Ármin, Kléh Mihály, Schindelek Ferenc és Schlesinger Lipót.

6. Horváth Lajos indítványa: A Grafikus Művezetők Egyesülete küldjön ki egy szűkebbkörű bizottságot, mely a Grafikus Művezetők Egyesülete nyugdíjpótlóintézményének alapszabálytervezetét és ügyvitelét dolgozza ki és terjessze be a választmányoknak. Elnök megemlíti, hogy ez a szerző eszme megvalósítása már régebben foglalkoztatta egyesületünk választmányait s eddig még azért nem volt kivihető, mert sok igen fontos, karunkat és egyesületünket mélyen érintő ügyek várnak megoldásra. Különben kéri indítványozó tagtársait indítványának megokolására.

Horváth tagtárs bővebben és számadatokkal bizonyítja, hogy egy kis taglétszámmal bíró egyesület is teremthet magának egy szerény nyugdíjpótlóintézményt. Bár belátja és szintén helyesli a fontosabb ügyek elsősorban való elintézését, mindazonáltal kéri a közgyűlést, hogy ne ejtse el az indítványt, hanem utasítsa az új választmányt ezen kérdés tanulmányozására.

Ezek után élénk vita fejlődött ki, amelynek során elsők Wözner Ignác szólt fel. Szerinte sok igen fontos és égető kérdés vár megoldásra s csak ha ezek megoldottak, térhetünk át a nyugdíj kérdésére. Ez alkalommal — bár a tárgytól eltérőleg — a kartársak elé tárja az eddig tapasztalt nemtörődömség káros következményeit. Kéri a kartársakat, hogy a jövőben ne csak nagyobb érdeklődést tanúsítsanak egyesületünk ügyei iránt, hanem együttesen és vállalva munkálkodjanak a kollégális összetartás fejlesztésén és ápolásán.

Polgár Jakab elég fontosnak tartja a nyugdíjpénztár kérdését arra, hogy az már most megvalósíttassék; mivel a munkanélküliségért feleslegesnek tartja, indítványozza, hogy a közgyűlés mondja ki a munkanélküliségért járó nyugdíjpénztárra való átalakítását.

Janovits Ferenc ellenkező nézetet van. A nyugdíjpénztárt ma még kivihetetlennek tartja a fontosabb ügyek miatt.

Glück Béla az erők szétforgácsolását látja abban, ha minduntalan más és más dologba kapunk bele s egyiket sem tudjuk megvalósítani. Az eszmét azonban pártolja s indítványozza, hogy a közgyűlés Horváth tagtárs indítványát tegye át az új választmányhoz s utasítsa azt annak tanulmányozására.

Elnök hozzászólása után a közgyűlés Glück Béla indítványát — mivel Polgár Jakab indítványát ezen felszólalások után visszavonta — elfogadja.

Netáni indítványok során Polgár Jakab szép szavakkal emlékezik meg Wözner kartárs nyomdászágának 25 éves évfordulójáról. Wözner kartárs ezen kitüntető bizalmat hálás szavakkal köszöni meg.

Hirschkovitz J. felkéri elnököt, hogy a megnyitójában ígért felvilágosítást a Janovits-ügyben adja meg a közgyűlésnek, mire az elnök ismertette az úgy mai állását, kijelenti, hogy az illetékes helyen a kellő lépések megtétele s remélhető, hogy az a közeljövőben kívánságunk szerint elintéztet fog nyerni.

Több tárgy nem lévén, elnök megköszöni a tagtársak újbóli bizalmát s ígéri, hogy az egyesület új vezetősége is azon lesz, hogy minél eredményesebb működést fejtsen ki, kéri azonban a tagtársak hathatós és kitartó támogatását s ezzel a mai rendes évi közgyűlést a tagok lelkes élienzése közben bezárja.

— *Stalla, titkár.*

Választmányi ülés 1912 február 23-án.

Jelen vannak Fuchs Zsigmond elnöklelte alatt: titkár, pénztáros, ellenőr, gazda, két számvizsgáló és hat választmányi tag.

Igazolva távol: Cservenka J., Hirschkovitz J., Kliitsch I. és Schlesinger L.

Elnök megnyitja az ülést, szép szavakban megemlékezik a Magyar Nyomdászati közelmúltban lefolyt jubileumáról s javasolja, hogy a jubileumi bizottságnak sikeres működéséért jegyzőkönyvi köszönet szavaztassék. Elfogadjatik.

A mult ülés jegyzőkönyve felolvastatván, észrevétel nélkül Fleischmann Árpád és Janovits Ferenc által hitelesítetik.

Pénztáros felolvassa a január havi pénztári mérleget, mely a következő: *Bevétel:* Áthozat 1911 december hóról 1311.22, kamatbevétel 64.63, tagsági illetékek 386.—, beiratási díjak 6.—, összesen 1767.85 korona. *Kiadás:* Különlétele számlákon 159.48, a kereskedelmi tanfolyam díja 250.—, különlételekre 48.60, társulati díjakra 40.—, átvitel február hóra 1269.77, összesen 1767.85 korona. *Szégelyalap. Bevétel:* Áthozat 1911 december hóról 1880.79, kamatokból 54.37, tagsági illetékek 96.50, Herrmann Károly (Wien) adománya 100.—, Nádor Lajos adománya 100.—, összesen 2231.66 korona. *Kiadás:* 4.85, átvitel február hóra 2226.81, összesen 2231.66 korona.

Tagok száma: 135 rendes és 41 pártoló, összesen 176 tag. Tudomásul vétetik.

Új tagokul felvették: Farkas Henrik (Nyugat-nyomda), Hermann Károly (Athenaeum) és Lövy Mór (Herkules-nyomda) rendes; Albert Károly igazgató és Szilgyi Elemér intéző (Magyar Sokszorosítómuipar Rt.) pártolótagokul.

Kilépett: Klein Károly (grafikai szakmabeli gyári képviselő). Hátrálék miatt töröltetett: Klein Henrik.

A vidéki hátrálékos tagok újból és utóljára felszólítatnak, hogy hátrálékaikat mielőbb törlesszék, különben a legközelebbi választmányi ülésen töröltetnek.

A körhelyiség tűz és betöréses lopás elleni biztosításának megtörténte helyesülégre tudomásul vétetik.

A Magyar Nyomdászat jubileuma alkalmából a következő adományok folytak be: *Légrády Testvérek* uraktól 100 korona, és *Walter Ernő* úrtól (Berger és Wirth cég) 50 korona a Magyar Nyomdászat; *Herrmann Károly* (Wien) és *Nádor Lajos* uraktól pedig 100—100 korona egyesületünk szégelyalapja javára, amely adományokért a szíves adakozóknak a választmányi jegyzőkönyvi köszönetet szavaz.

Ellenőr jelent, hogy a január havi pénztárt megvizsgálta és azt teljesen rendben találta. Tudomásul vétetik.

A titkári, leltári, valamint a gazdabizottsági évi jelentés a legközelebbi választmányi ülésen lesz előterjesztve s azután kinyomatva és a tagoknak szétküldve.

Az idei rendes évi közgyűlés napja 1912. évi március hó 24-ike, vasárnap délelőtt 10 órakor.

Jelölőbizottsági tagokul kiküldetnek: Pfeiffer, Sarlós, Stárk és Szántó tagtársak, hivatalból pedig a titkár.

Horvát Lajos pártoló tag a következő indítványt terjesztette be: „A Grafikus Művezetők Egyesülete küldjön ki egy szűkebb-körű bizottságot, mely a Grafikus Művezetők Egyesületét nyugdíjpótlóintézményének alapszabálytervezetét és ügyvitelét dolgozza ki és terjessze be a választmányra”.

Mivel a jelenlegi választmánynak — tekintettel az idő rövidségére — nincs módjában az ügyet behatóbban foglalkozni, ezen indítványa nézve határozott javaslatot nem tehet, hanem a közgyűlés napirendjére tűzi s az eszme kivételét a tagtársak összességének határozatára bizza.

Titkár jelent, hogy Gaur Károly, a Technológiai Iparmúzeum igazgatója egyesületünk elnökségét felkérte egy a sokszorosítóipar modern technikájának ismertetésére rendezendő tanfolyam erkölcsi támogatására. Az elnökség egy háromtagú bizottsággal személyesen eljár nevezett igazgatónál s mivel meggyőződött arról, hogy ezen tanfolyam különösen gépmeister, cinkográfus, litográfus, valamint fénynyomó kartársainkra rendkívül fontossgal fog bírni, az egyesület nevében kész örömmel igérte meg az erkölcsi támogatást. Ezen sokszorosítótechnikai tanfolyamról tagtársaink és az összes szakkörök nemsokára külön-külön is kapnak értesítést. Tudomásul vétetik.

Az Österreichischer Faktoren-Verband igen meglehangú levélben köszönte meg ama fogadtatást, amelyben az ő kiküldöttéi a Magyar Nyomdászat jubileuma alkalmával egyesületünk részeseftette. Egyben pedig amaz óhajának ad kifejezést, hogy a *Verbandnak 1912. évi április hó 7-én, húsvét vasárnapján tartandó 10 éves jubiláris ünnepélyén* egyesületünk tagjai minél számosabban vegyenek részt.

A választmány felkéri a tagtársakat, hogy ezen ünnepélyen minél többen vegyenek részt, hogy ezáltal wien kartársainkkal a szoros kollegiális viszony és igaz kartársi szeretet mielőbb megteremtessék. Az egyesületet az ünnepélyen küldöttség is fogja képviselni.

A Magyar Amatőr-fényképezők Országos Szövetsége által tervezett grafikai kiállítás ügyében Janovits Ferenc kiküldött ad felvilágosítást, amely szerint a nagyszabásúnak tervezett kiállítás a nagy anyagi terhek folytán ezidőszertint még nem valószínűsíthető meg. Tudomásul szolgál.

A jóváhagyás végett felterjesztett alapszabályokon a minisztérium némi módosításokat kíván, amelyek megtételével és az alapszabályok újból való felterjesztésével az elnökség bizatik ügy. A Könyvnyomdászok Szakkörének farsangi táncestélyére beküldött tiszteletjegye 10 koronával váltatik meg. Néhány próbból úgy elintézése után az ülés véget ért.

Stalla, titkár.

Választmányi ülés 1912 március 11-én.

Jelen vannak Fuchs Zsigmond elnöke alatt: magyar titkár, pénztáros, ellenőr, gazda, hét választmányi és két számvizsgáló-bizottsági tag. Igazolva távol: Janovits Ferenc és Schindelek Ferenc.

Elnök üdvözölve a választmányt, a mai ülést megnyitja s napirend előtt bejelenti, hogy Janovits Ferenc kartársunkkal, a Magyar Nyomdászat szerkesztőjével szemben az egyik fővárosi nyomda személyzete igazságtalanul és szervezett munkásokhoz nem méltó eszközökkel olyan támadást intézett, amely — ha általánosságban tovább terjedne — alkalmas arra, hogy az egész művezetői kar becsülletes munkásságát a jövőben megakassza és lehetetlenné tegye. Ha más egyéb ok fenn nem forogna, már a vázolt okból is foglalkoznia kell egyesületünknek ezzel az ügygel s bejelenti a választmánynak, hogy — bár az ügyet teljesen ismeri — felszólította Janovits Ferenc kartársat, hogy az ügyről jelentést tegye meg. Janovits kartárs jelentését írásban adta be, amely a következő (olvassa):

Mélyen tisztelt Elnök Úr!

A már szóbelileg elmondott és ismertetett körülmények között és feltételek mellett folyó évi március hó 4-én el kellett volna foglalnom a Rigler-nyomdának szerencsétlenség következtében megüresedett művezetői állását. Az igazgatóság által hoztam intézt és február hó 26-áról kelt levél értelmében, egy és más megbeszélése céljából, február 28-án fölkerestem a Rigler-gyár igazgatóját, Tranger József urat, aki — megdöbbenésemre — egy a könyvnyomda személyzete által aláírt és a bizalmiférfiakhoz intézett körlevelet nyújtott át. E körlevélben a személyzet felszólítja a bizalmiférfakat, hozza tudomására az igazgatóságnak, hogy olyan egyénnel akarja a művezetői állást betölteni, akinek érdes, durva, erőszakos természete a személyzettel való békés együttműködést lehetetlenné fogja tenni. Ennek bizonyítékául felhozzák, hogy legutóbbi kondíciójából is kénytelen volt a személyzet kiemelni. Végül arra szólítja fel a személyzet a bizalmiférfakat: jelentsék ki az igazgatóság előtt, hogy a személyzet Janovits Ferencsel együttműködni nem hajlandó.

Erről a minősíthetetlen és jogosan semmivel sem magyarázható eljárásról az volt az első impresszióm, hogy arról a szervezett vezetőségre semmit sem tudhat. Ezt igazolta Tranger igazgató úr nyilatkozata is, aki a bizalmiférfiak tudomására hozta, hogy mielőtt bármily irányban választ adna, előbb érintkezésbe lép a szervezett vezérével, Peidl Gyula szaktársal. Ez ellen a bizalmiférfiak tiltakoztak, kijelentvén, hogy a dologhoz Peidl Gyulának semmi köze, az a személyzet belső ügye, sőt az igazgató úr csak elmergesítené az ügyet, ha bármily lépést tenne Peidl Gyulánál.

En erre felhatalmazást kértem Tranger igazgató úrtól, hogy a nekem bemutatott körlevél alapján megtehessem a szükséges lépéseimet. Ezt a felhatalmazást megkaptam s még az este, február 28-án felkerestem Peidl Gyula szaktársat, akinek előadtam az egész ügyet. Peidl szaktárs kötelességének tartotta vizsgálni tárgyává tenni a dolgot, megígérvén, hogy gondolkozni fog azon a módon, amelyen a hibát korrigálni lehet.

Március 4-én, hétfőn, megtudtam, hogy a helyi szervezőbizottság ugyanez nap estéjén ülést tart, ez ülésen pedig az én ügyem is tárgyalás alá kerül és afölött határozatot hoznak. Ez okból kedden, március 5-én, felkerestem Peidl Gyula szaktársat hivatalában. Peidl szaktárs ekkor tudomásomra hozta, hogy a megjelölt vizsgálat semmi olyat nem hozott felszínre, ami okul szolgálhatna az ellenem felhozott vádakra. Majd látván azt, hogy ezzel a kijelentéssel én meg nem elégszem, tudomásomra hozta, hogy a helyi szervezőbizottság egyhangulag elfeltte az egész eljárást, rosszását fejezte ki a Rigler-nyomda személyzetével szemben és hogy ennek a határozatának nagyobb nyomtatékot adjon, a bizalmiférfakérelt elé viszi az ügyet.

Arra a kérdésemre azonban, hogy elfoglalhatom-e ezek után a Rigler-nyomda művezetői állását, Peidl szaktárs azt felelte, hogy sajnos, erre nem találták meg a módot. Arra a kijelentésemre, hogy ezzel a személyzet tartozik az én és a saját fiztességének, Peidl szaktárs azt mondotta, hogy ezt a módot rá lehet kényszeríteni egy-két emberre, de nem egy ötven tagból álló személyzetre. Megígérte azonban, hogy felhívatta magához a bizalmiférfát s tanácskozni fog vele, hogy mit lehet tenni.

Szerdán, március 6-án tehát újból felmentem Peidl szaktárs-hoz, aki értésemre adta, hogy ügyemben semmi megállapodásra jutni nem tudott, hanem aznapra ismét felhívatta magához a Rigler-nyomda bizalmiférfait és tanácsolta, hogy jöjlek föl én is. Délután 1/1-kor fölmentem tehát s egy óral tanácskozás után behívtak a tanácskozás helyiségébe, amikor Peidl szaktárs értésemre adta, hogy csupán még egy kérdést kell tisztázni és pedig azt, hogy vajjon én, akár közvetve, akár közvetlenül jártam-e Schwarz Félix úrnál, az Athenaeum igazgatójánál, a Főnökegyesület elnökénél, valamely beavaikozás céljából. En az

igazsághoz híven kijelentettem, hogy igenis, Schwarz igazgató úrnak, mint régi jóakarómnak a közbenjárását kértem Tranger igazgató úrnál oly célból, hogy az esetben, ha a személyzet részéről, a szervezet útján és Peidl szaktárs közbenjöttével békésen elintéződjött az ügy, a nekem levélben fent ígértét továbbra is tartsa fenn, illetőleg a művezetői állást velem töltsse be.

Ez a cselekedetem a Rigler-nyomda bizalmiférfit előtti nagy bűn lehetett, mert — Peidl szaktárs állítása szerint — csupán ez egy ok miatt nem egyezik most már bele a személyzet abba, hogy állásomat elfoglalhassam. Kijelentette végül Peidl szaktárs, hogy továbbra az ő közbenjárására nem számíthatok.

Tisztelettel

Janovits Ferenc.

Janovits fenti levelének felolvasatása után elnök röviden ismerteti a választmánnyal az elnökség ez ügyben elfoglalt álláspontját s kéri a választmányt, hogy az elnökség bizassék meg a további lépések megtételével. Egyúttal indítványozza, hogy Janovits kartárs beadványa a tagoknak jegyzőkönyvi kiadvonat alakjában tudomására hozassék. Deutsch Dávid felszólalása és többek hozzászólása után a választmány az elnök mindkét javaslatát elfogadja.

A múlt ülés jegyzőkönyve felolvasatván, Klitsch észrevétele után Márkus Dezső és Szántó Béla által hitelesítettek.

Pénztáros felolvassa a február havi pénztári mérleget, mely a következő: *Bevétel:* Át hozat január óról 1269.77, tagsági illetékek 312.—, beiratási díjak 8.—, összesen 1589.77 korona. *Kiadás:* Házber és lift 270.—, Szakköri farsangi mulatság tiszteletjegyzék megváltása 10.—, biztosítás tűzkar ellen (egy évre) 5.08, biztosítás betöréses lopás ellen (egy évre) 7.32, különfelékre 21.92, átvitel március hóra 1275.45, összesen 1589.77 korona. *Segélyalap. Bevétel:* Át hozat január óról 2226.81, tagsági illetékek 78.—, összesen 2304.81 korona. *Kiadás:* 3.90. Átvitel március hóra 2300.91, összesen 2304.81 korona. Tudomásul vétetik.

Ellenőr jelenti, hogy a pénztári kimutatást felülvizsgálta s azt rendben találta. Tudomásul szolgál.

A Magyar Nyomdászat alapja javára eddig befolyt összegek részletes kimutatása a következő: Légrády 100.—, Szekesfővárosi Házinyomda 100.—, Franklin 75.—, Berger & W. 50.—, Thália 35.—, Goldstein Adolf 25.—, Róth József nyomdatulajdonos 10.—, összesen 395.— korona, az Athenaeum pedig az 1911. évi nyomdászamlából 100 koronát levonásba hozott. Ezen adományokért a szíves adakozóknak a választmány jegyzőkönyvi köszönetet szavaz.

Titkár felolvassa az évi jelentést, amely pontról pontra lefolytatott s némi módosítások után annak kinyomatása és a tagoknak való megküldése elhatározatott.

Ezzel kapcsolatban a számvizsgálóbizottság nevében Sarlós Lajos bejelenti, hogy az évi mérleg megvizsgálattot s annak minden egyes tétele rendbenlévőnek találattot. Tudomásul vétetik.

A gazdabizottság is előterjeszti egész évről szóló kimutatását, mely szintén tudomásul vétetik.

Schweiger Mór kar- és tagtársunk 50 éves jubileumán az egyesület négytagú küldöttség útján veszi részt s szerény emléktárggyal fogja jubiláns kartársunkat megünnözni.

Néhány apróbb ügy elintézése után elnök megköszöni a választmányi tagtársaknak az egész éven át egyesületünk ügyei iránt tanusított buzgóságukat s kéri, hogy azt a jövőben is — akár mint tisztségeket viselőik, akár pedig mint egyszerű rendes tagtársak — még fokozottabb mértékben fejtssék ki s ezzel a mai választmányi ülést, mint a kögyülés előtt utolsót, bezárja.

Stalla, titkár.

A Magyar Nyomdászat jubileumi számából néhány példány még kapható a kiadóhivatalban (Budapest, Athenaeum-nyomda) 1 K 20 fill.-ért.

Lapunk szövegbeüt (Kleukens-antikva) a frankfuri Bauer-féle betüöntöde szállította.

A Magyar Nyomdászat előfizetési ára: Egy évre 6 korona, amely félelvi részletekben is törleszthető. Egyes szám ára 60 fillér. Kiadóhivatal: Budapest, Athenaeum-nyomda, Miksa-utca 4.

Grafikus Művezetők Egyesülete

MEGHÍVÓ ÉS ÉRTESETÉS

Ezennel tisztelettel meghívjuk t. tagtársainkat a f. hó 30-án, szombaton este 8 órakor, a Budapesti Grafikai és Rokoniparosok Főnökegyesülete által, a Vigadó I. em. termében rendezendő felolvasásra. A felolvasást TUSZKAY MÁRTON festőművész tartja A MŰVÉSZI PLAKÁT címen, vetített képek bemutatásával. Kérjük t. tagjainkat, hogy ezen érdekes és tanulságos felolvasáson minél számosabban legyenek részt.

Egyúttal értesítjük t. tagjainkat, hogy azok, kik a WIENI TÁRSASKIRÁNDULÁSON részt óhajtanak venni, legkésőbb folyó hó 31-ig jelentkezhetnek Wózner Ignác alelnök-kartársunknál, Athenaeum-nyomda (Tel. 64-02). A részletes programot az elindulás napján fogják a részt vevő kartársak megkapni. Budapest, 1912 március hó 26-án.

Kartársi üdvözlettel
A VÁLASZTMÁNY.

Tagtársaink szíves figyelmébe!

Trencsénteplicz fürdőigazgatóságától azon értesítést kaptuk, hogy egyesületünk tagjai és azok családtagjai is részesülhetnek a tisztviselői kedvezményes ellátásban. Ezen kedvezmény május 1-től június 15-ig és szeptember 1-től kezdve a szezon végéig érvényes és személyenként napi 7 koronába kerül, amelyért elsőrangú szállodai penziót és pedig külön szobát kiszolgálással, étkezést (reggeli, ebéd és vacsora) s ezenkívül fürdőt és fürdőruhát kapnak a fürdővendégek. Felvilágosítással, valamint prospektussal szívesen szolgál a fürdőigazgatóság.

FISCHER ÉS MIKA

BETÜÖNTÖDE ÉS TÖMÖNTÖDE R. T. BUDAPEST, VI., RÉVAI-U. 6.

Folyton készletben tart szerb és héber betűket, körzeteket és kizárásokat. Nagy választékot tart a legkülönbözőbb és divatos könyv- és címbetűkből. Nyomdai szerelvényeket, betűszekrényeket, állványokat, sorzókat és hajlókat a leggyorsabban készítve és a legjobb minőségben kiállítva. — Ajánlja szabad. kizárás nélküli nyomdai vonatkozó berendezéseit; egy 8-rét alakú próbagarnitúra 20 K

Elvállal jutányos áron, szolid feltételek mellett egész nyomdai berendezéseket.

Bevásárlásra ajánlható cégek.

BETŰÖNTÖDEK.

BAUER SCHE GIESSEREI, Frankfurt a/M. Vezérképviselője: *Horváth Lajos*, Budapest, VI., Dávid-u. 8. Telefon 123—09.
 BERTHOLD H., Berlin SW 29. Képviseli: *Pusztafi Zsigmond*, Budapest, V. kerület, Akadémia-utca 20. szám.
 ELSŐ MAGYAR BETŰÖNTÖDE RÉSZVÉNY-TÁRS., Budapest, VI. kerület, Deseffy-utca 32. szám.
 FISCHER ÉS MIKA betű- és tömöntöde r.-t., Budapest, VI. ker., Révay-utca 6. szám.
 HOFFMEISTER HENRIK, Lipcse. Vezérképviselője: *Klein Károly*, Budapest, VI., Révay-utca 22. Telefon 83—85.
 SCHELTER J. G. ÉS GIESECKE, Lipcse. Képviseli: *Pollák Mór*, Budapest, V., Géza-utca 3.
 SCHOLZ EDE, Wien, XVIII., Eduardgasse 10.
 STEMPEL D. R.-T., Frankfurt a/M. Képviseli: *Silberer Adolf*, Budapest, VII., Akácfa-utca 45. Telefon 152—11.
 WOELLMER VILMOS betűöntődéje, Berlin, Friedrichstrasse.

FESTÉKGYÁRAK.

BEIT & CO., Hamburg. Vezérképviselője: *Müller Testv.*, Budapest, V. kerület, Súlyom-utca 13. szám.
 BERGER ÉS WIRTH, Budapest, IX., Márton-u. 19. Telefon 56—64.
 GLEITSMANN E. T., Dreza. Képviseli: *Tanzer M.*, Budapest, VII., Akácfa-utca 50. Telefon 13—70.
 HANS WUNDER, G. m. b. H., Berlin. Képviseli: *Goldstein Adolf*, Budapest, VII., Kazinczy-utca 32. sz. Telefon 23—41.
 KAST & EHINGER, Stuttgart. Képviselő: *Carmine Hugó*, Budapest, Király-utca 13. Telefon 14—16.
 LORILLEUX CH. ÉS TÁRSA, Budafok. Városi Irodája: Budapest, IV. kerület, Ferencz József rakpart 27. szám.

SZEDŐGÉPEK.

LINOTYPE, Mergenthaler Setzmaschinenfabrik G. m. b. H., Berlin. Képviseli: *Gutenberg-Haus, Gebr. Geel*, Wien, VII/2., Lerchenfelderstrasse 37.
 TYPOGRAPH, Typograph G. m. b. H., Setzmaschinenfabrik, Berlin NW. 87., Hutfenstrasse 17—20. Vezérképviselő: *Tanzer Miksa*, Budapest, VII., Akácfa-utca 50. sz. Telefon 13—70.

GÉPGYÁRAK.

ANGER JÓZSEF ÉS FIAI, Wien, Hernalts, Hauptstrasse 122.
 KARL KRAUSE, Leipzig. Képviselő: *Kaufmann Gyula*, Budapest, VII., Kertész-utca 48. Telefon 75—48.
 KEMPEWERK, Nürnberg. Képviselője: *Goldstein Adolf*, Budapest, VII., Kazinczy-utca 32.
 C. L. LASCH & CO., Leipzig—Reudnitz. Képviseli: *Pusztafi Zsigmond*, Budapest, V., Akadémia-utca 20.
 MASCHINENFABRIK JOHANNISBERG, Klein, Forst & Bohn Nachf., Gelsenheim a/Rhein. Képviseli: *Polacsek Frigyes*, Wien, VI/1., Theobaldgasse 8.
 MASCHINENFABRIK ROCKSTROH & SCHNEIDER Nachf. A.-G., Dresden-Heidenau. Képviselője: *Tanzer Miksa*, Budapest, VII., Akácfa-utca 50.
 PREUSSE & CO., G. m. b. H., Lipcse.
 SCHELTER J. G. & GIESECKE, Leipzig. Képviselője: *Pollák Mór*, Budapest, V., Géza-utca 3.
 WÖRNER J. ÉS TÁRSA, Budapest, V. ker., Váci-út 48.

GRAFIKAI SZAKÜZLETEK.

CARMINE HUGÓ, Budapest, VI., Király-utca 13. Telefon 14—16.
 DESSAUER M. ÉS FIA, Budapest, VI., Lázár-u. 13. Telefon 89—61.
 GOLDSTEIN ADOLF, Budapest, VII., Kazinczy-utca 32. szám. Telefon 23—41.
 GUTENBERG-HAUS, GEBR. GEEL, Wien, VII/2. Lerchenfelderstrasse 37.
 HORVÁT LAJOS, Budapest, VI., Dávid-utca 8. Telefon 123—09.
 KALLÓS ÖDÖN, Budapest, VI., Vörösmarty-utca 69—71.
 KLEIN KÁROLY, Budapest, VI., Révay-utca 22. Telefon 83—85.
 SILBERER ADOLF, Budapest, VII., Akácfa-u. 45. Telefon 152—11.
 TANZER MIKSA, Budapest, VII., Akácfa-u. 50. Telefon 13—70.

PAPIRGYÁR.

PÉTERFALVI PAPIRGYÁR. Nezsideri papirgyár rt. Képviseli: *Goldzieher Géza*, Budapest, V., Báthory-u. 7. Telefon 32—98.

REPRODUKÁLÓ-MŰINTÉZETEK.

HERBST SAMU, Budapest, VIII., Bezerédi-utca 19. Telefon 424.
 KÖNIG ÉS TÁRSAI, Budapest, VII., Wesselényi-utca 54. szám. Telefon 127—65.
 KÖNIG ÉS BAYER, Budapest, VII., Kazinczy-u. 32. Telefon 4—83.
 KÜRZ L. ÉS TÁRSA, Budapest, VII., Miksa-u. 8. Telefon 147—27.
 WOTTITZ VILMOS, Budapest, Kossuth Lajos utca 1. Telefon 679.
 WOTTITZ MANFRÉD, Budapest, VI., Eötvös-u. 48. Telefon 18—99.

Az Athenaeum
Könyvtárban

legújabbban megjelent

Balzac: A szamárbőr

Regény. Fordította Harsányi Kálmán

Csinos, elegáns kötésben

Eddig megjelentek:

Kóbor Tamás: ❧

Komédiák. (424 oldal)

Biró L. Glória. ❧

Novellák (448 oldal)

Sajtó alatt: Zola Emil: Pascal orvos. Regény.
 Dickens: Két város. Regény. :: Anatole
 France: A Pinguinek szigete. Regény, stb.

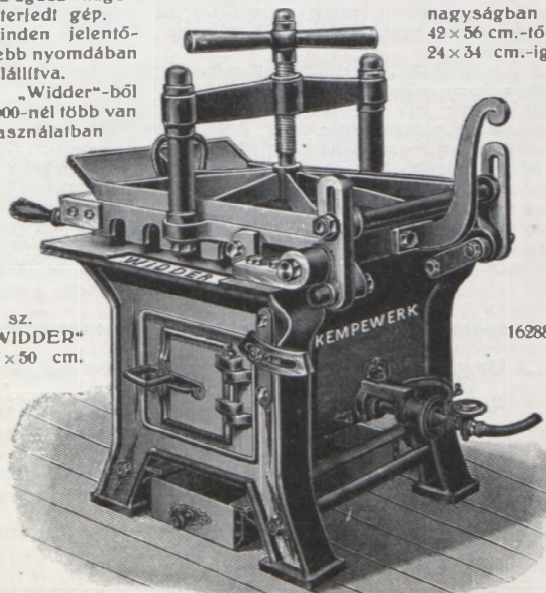
.....
 KIADJA AZ ATHENAEUM IRODALMI ÉS
 NYOMDAI RÉSZV.-TÁRSULAT. KAPHATÓ
 MINDEN HAZAI KÖNYVKERESKEDÉSBN

"WIDDER" TÖMÖNTŐKÉSZÜLÉK

Az egész világon
 elterjedt gép.
 Minden jelentő-
 sebb nyomdában
 felállítva.

A „Widder”-ből
 2000-nél több van
 használatban

10 különböző
 nagyságban:
 42×56 cm.-től
 24×34 cm.-ig

3. sz.
 „WIDDER”
 37×50 cm.

16288

ÚJ TÍPUS: C. WIDDER. ÖNTÉSI FELÜLETE 36×45 cm.

Ára teljesen felszerelve: kályha, öntőkészülék, derékszög.
 zárókeret és kanál M. 264.—. Gyulu és fűrés M. 80.—.
 Egyéb szerszámok M. 84.50 (a nürnbergi gyárból érve).

KEMPEWERK GÉPGYÁR, NÜRNBERG

Különlegességgel: Tömöntődel, cinkografial s galvanoplasztikai
 gépek, a nyomdaiparban használt összes vasanyagok. Képviselője: Goldstein Adolf, Budapest, VII., Kazinczy-u. 32. Tel. 23—41

D E S S A U E R M. É S F I A

GRAFIKAI SZAKÜZLET
BUDAPEST, VI., LÁZÁR-
UTCA 13, OPERA MELLETT

*Használt, alaposan javított, vala-
mint új könyvkötészeti, dobozgyári
könyv- és nyomdai
gépek állandó nagy raktára.*

*Teljes könyvkötészeti s
nyomdai berendezések.*

✧ Vezérképviseletek ✧

*Csn. Mansfeld, Leipzig, papir-
ipari gépekben. — P. Berens
Hamburg, rézbetűkben és körze-
tekben. — Wilhelm Woelfmers
Schriftgiesserei Berlin, betűk-
ben. — Verein. Maschinenfabrik
Augsburg in Augsburg, könyv- és
könyvnyomdai gyorsajtóknál.*

GLEITSMANN E. T.

BUDAPEST

kő- és könyvnyomdai festékgyárak

Különlegesség: gyorsan száradó fekete
festékek. Könyvnyomáshoz: „CITO“

☉☉ Könyvnyomáshoz: „PERFEKT“ ☉☉

Több minőségben és különféle árban

☉☉☉☉ SZINES FESTÉKEK ☉☉☉☉

„SAXONIA“ hengeranyag. KENCÉK

Brüsszeli világiállításon 1910-ben „Grand Prix“
Turini világiállításon 1911. vers. kívüli jury-tag

TELEFONSZÁM: 15-70

Képviselet: TANZER MIKSA grafikai
szaküzlet, Budapest, VII., Akácfa-u. 50

B E R T H O L D

BETŰÖNTŐDE □ RÉZLÉNIAGYÁR

RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG

FIÓKOK: BÉCS, SZT. PÉTERVÁR, MOSZKVA ÉS STUTTGART

BERLIN SW 29

Legnagyobb választék orosz, bolgár és szerb betűkből □ Kivitel
az összes világrészekbe □ Nagy választék különféle körzet- és
betűujdonságokból, rézléniákból és a. t.

Ékezetek minden nyelvű szedéshez □ Teljes nyomdai berendezések
Arany érem: Szt. Louis 1904 és Párizsi világiállításon 1900
Rendelések legpontosabban eszközöltetnek

Kizárólagos vezérképviselet Magyarországon és a Dunai
tartományok részére

PUSZTAFI ZSIGMOND, BUDAPEST

V., AKADÉMIA-UTCA 20.

BERLINI KÖNYV- ÉS KÖNYOMDAI FESTÉKGYÁR

HANS WUNDER

G. M. B. H.

Vezérképviselőség és egyedüli raktár:

GOLDSTEIN ADOLF
BUDAPEST, VII., KAZINCZY-UTCA 32

Könyv- és nyomdai fekete és színes festékek és kencék. Legjobb minőségű hengeranyag bármely gép számára (rotációshoz is)

Különlegesség **Gloria** (festékpótanyag). Megátolja a festék lehúzóását; különösen alkalmas cínóber, cínóber-imitáció, valamint az összes földfestékekkel való nyomáshoz PROSPEKTUS-FESTÉK. - Fénylik, gyorsan szárad és ezért ajánlatos árjegyzékek, valamint prospektusok nyomásához

ELSŐ MAGYAR BETÜÖNTÖDE RÉSZVÉNYTÁRSASÁG, BUDAPEST, VI. KER., DESSE WFFY-UTCA 32

Dús raktárt tart magyar, német, horvát, szerb, román és bolgár ékezetű könyv- és címbetűkből, keretektől, rézléniákból és kizárásokból, továbbá a legkülönfélébb ékítményekből s egyéb nyomdai felszerelésekből. Ujdon-ság! Egyetemes tabella-alapzat Czettel és Bendtner szab.

EGÉSZ NYOMDAI BERENDEZÉSEK JUTÁNYOSAN ÉS GYORSAN FOGANATOSÍTTATNAK. BÉLYEGZŐMETSZÉS, MECHANIKAI MŰHELY, GALVANOPLASZTIKA, TOMONTÓDE, ÓLOMZÁRGYÁRTÁS ÉS RÉZLÉNIAGYÁRTÁS

GRAFIKAI SZAKÜZLET
Gutenberg-Haus
Gebrüder Geel

BÉCS, VII/2., LERCHENFELDERSTR. 37
ALAPÍTVÁ 1884-BEN :: SÜRGÖNYCÍM: GEEL, WIEN

FIÓKÜZLET PRÁGÁBAN

GÉPGYÁR: Grafikai szakmákban mindennemű gépek, készülőlékek és anyagok.
GYORSSAJTÓK, a legújabb szerkezetekkel.
VIKTÓRIA ÉS LIBERTY-féle tégelyes sajtók.
BETŰK: D. Stempel, G. m. b. H. Frankfurt a/M. betüöntödéjéből.
FESTÉKEK: Ch. Lorilleux & Cie festékgyárából, Páris.

A LINOTYPE VEZÉRKÉPVISELŐJE
TELJES NYOMDABERENDEZÉSEK

Első magyar kő- és könyvnyomdai
festék- és hengeranyaggyár

Berger & Wirth

Budapest, IX., Márton-utca 19

*Ujság-, mű-, illusztráció-,
és színes festékek, kencék,
kellékek a grafikai iparágak
részére. HENGERÖNTÖDE.
Olcsóbb és jobb a háziön-
tésnél. „Patent“ „Viktória“
és „Blanka“ hengeranyagok
kockázott és sima táblák-
ban. Szedővasak igazítható
feszítővel. - Különlegesség
„VIKTÓRIA“ nyomóbronz,
könyv- u. m. könyvmáshoz,
arany és ezüst színekben*

TÖRZSGYÁR LIPCSÉBEN

Fiókgyárak: Berlin * Barmen * Florenz
* London * New-York * Párizs *
Szent-Pétervár * Telefonszám: 56—64

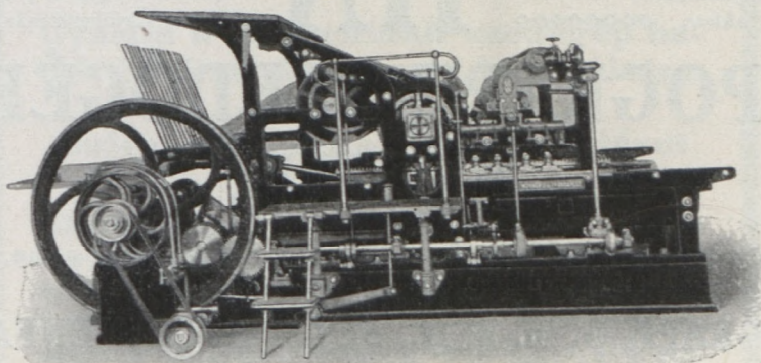
Sár Mór

Papirlemez gyári rak-
tár, papirhulladék, rongy-,
vas-, fém- és
nyerstermékek keres-
kedése nagyban, papir-
hulladék és rongy
selejtezése a papir- és
posztógyártás céljaira

KÖZPONT: BUDAPEST, X., HALOM-
UTCA 12. SZÁM. ♦ TELEFON: 220
FIÓK: SZEGED, POSTAFIÓK 117. SZ.
TELEFON: 684. SZ. ♦ IPARVÁGÁNY

**WÖRNER J. ÉS TÁRSA
GÉPGYÁRA, BUDAPEST**

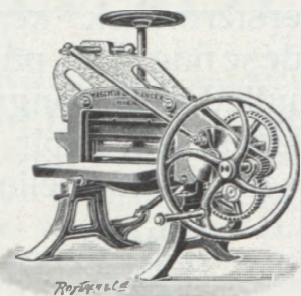
Könyvnyomdai gyorsajtók vasúti rendszerű menettel. * * Könyvnyomdai gyors-
ajtók két- és négy pályás görgőjáratokkal. * * Kromotípiái gyorsajtók rövidített ivkiveze-
téssel, gyűrűs kirakódob segítségével. * * Kétfordulatú gyorsajtók elől kirakóval. * *
Könyvnyomdai gyorsajtók görgőpályával. * * Körforgó nyomógépek ujság- és illusz-
tráció-nyomásra, meghatározott és változtatható ivnagyság számára. * * * *

ANGER JÓZSEF

ÉS FIAI

gépgyára és vas-
öntödéje, Wien-Her-
nals, Hauptstr. 122

Emelővágógépek, legújabb és leg-
jobban bevált szerkezetek, amerikai
keskeny-szélvágóval • Mintavágó
gépek textil-árúk elaprózására, tet-
szés szerinti nagyságban beállítható

SILBERER ADOLF

KŐ- ÉS KÖNYVNYOMDAI SZAK-
ÜZLETE, VII., AKÁCFA-UTCA 45

TELEFON
152—11

D. STEMPEL AKT.-GES.
betüöntöde és rézléniagyár
Frankfurt a Main ;
Otto Kaestner G. m. b. H.
rézbetüöntöde és vésőin-
tézet, Krefeld (Rheinland);
JOSEF ANGER & SÖHNE
gépgyár, Wien, magyaror-
szági vezérképviselősege

TELJES KŐ- ÉS KÖNYVNYOMDAI
BERENDEZÉSEK A LEGJUTÁNYO-
SABB FELTÉTELEK MELLETT!

UJSÁGJA OLCSÓBB

előállíthatása kétségtelen! ♦♦♦♦
Ha eddig kézi szedéssel állította
elő lapját, jelentékeny előnyöket
fog elérni akkor, ♦♦♦♦♦♦♦♦

HA

ezután a TYPOGRAPH-gépszedést
fogja alkalmazni. Legjobb bizo-
nyítékul szolgáljon pedig az, hogy
jelenleg körülbelül már ezer ujság a

TYPOGRAPH-SZEDŐGÉPEN KÉSZÜL

A gép jövedelmezőségére vonatkozó kimerítő számításokkal a lap, folyóirat
stb. beküldése esetén készséggel szolgál a

TYPOGRAPH G. m. b. H., SETZMASCHINENFABRIK
BERLIN NW 87 ♦ HUTTENSTRASSE 17—20

♦ Magyarországi képviselőnk ♦
ADLER J. BUDAPEST, VI. ker.,
♦ Podmaniczky-utca 18. szám ♦

♦♦ Budapesti képviselőnk ♦♦
TANCZER MIKSA BUDAPEST,
VII. ker., Akácfa-utca 50. szám

**AUTOTYPIA
PHOTOTYPIA
PHOTOLITHO-
GRAPHIA**

KÉSZÍT HORGANY-,
VALAMINT RÉZMA-
RATÁSU KLISÉKET
A LEGSZEBB KIVI-
TELBEN :: HÁZON-
KÍVÜLI FELVÉTE-
LEKET, ÚGYMINT
ÉPÍTMÉNYEK, GÉ-
PEK, TÁJKÉPEK, TO-
VÁBBÁ OLAJFEST-
MÉNYEK ÉS IPAR-
MŰVÉSZETI TÁR-
GYAKRÓL A LEG-
JUTÁNYOSABB
ÁRAK MELLETT.

TELEFON
: 679 :

TELEFON
: 679 :

Mödlingi gyorssajtógyár.

Ezelőtt : KAISER L. F. RÉSZV.-TÁRS.
ALAPÍTATOTT 1848. ÉVBEN
Gyártelep: MÖDLING. WIEN MELLETT
Fióktelep : BUDAPEST, VII., AKÁCFA-
UTCA 13. TELEFON 54—48
WIEN III / 2 WEISSGÄRBER-
STR. 22. TELEFON 23—54

MAGYARORSZÁGI KÉPVISELET :
ELSŐ MAGYAR BETÜÖNTÖDE RT
BUDAPEST, VII., DESSEWFY-U. 32

ÚJ DOPPELRAPID ÚJ
kétfordulatú gyorsajtó
1910. évi minta

Javításokat budapesti telepünk gyorsan elintéz
Kő- és könyvnyomdai gyorsajtók
Körforgógépek mindennemű kivitelben

STEMPEL D. BETÜÖNTÖDE R.-T. · FRANKFURT A. M.

Több háromszáz személynél. Kivitel minden országba. Ékezetek minden nyelvhez

Gyártja a Mergenthali szedőgép be-
tűit kézi szedésre való használatra,
Rézléniagyár
Galvanoplasztika · Vésnöki intézet

Kiválóan szép és praktikus újdonságok a
modern nyomdai munkák kiviteléhez, úgy-
mint: könyv-, akcidens-, körlevél- és írott
betűkből, iniciálék, körzetek, ornamentek,
díszítések, polytypok, vignetták stb. stb. stb.

Költségajánlattal és mintákkal készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselő:

SILBERER ADOLF, grafikai szaküzlet
BUDAPEST, VII., Akácfa-u. 45 Telefon 152-11

Fiókgyárak: Berlin, New-York és Chicago

Minden a grafikai szakba vágó festék
 az elismert kitünő minőségben. ∞
 Raktár Magyarország s Ausztria részére

CARMINE HUGÓ

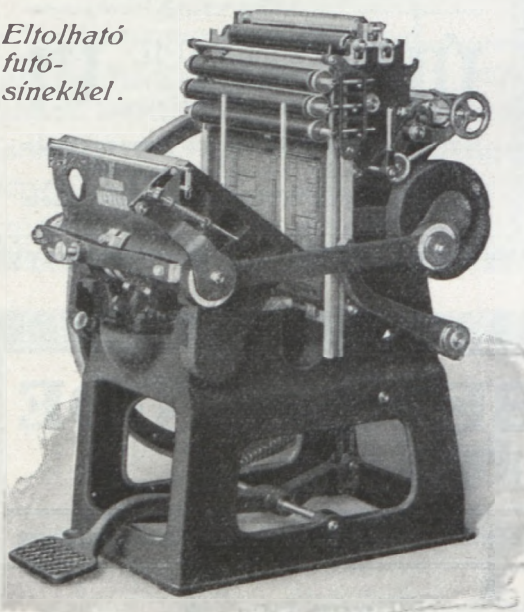
Grafikai szaküzlet ∞∞∞∞∞∞ Bécs, Prága
 Budapest, VI. ker., Király-utca 13. szám

∞∞∞ TELEFON 14-16 ∞∞∞

A résztvett kiállításokon kitüntetve Páris
 1900: Grand Prix és két aranyérem.
 Saint-Louis 1904: Nagy díj. Bordeaux
 1907: Grand Prix. — Cheque-számla
 Budapest, a magyar kir. postafakla-
 rékp. 22610. sz. Cheque-számla Wien.
 k. k. Post-Sparkassen-Amt Nr. 55.516

VIKTÓRIA-MERKUR

Eltolható
 futó-
 sínekkel.

TÉGELYSAJTÓ

Legjobb könnyű accidens-
 gép, egyenközű nyomással
 és hengerfestékezővel

Tégely és hinta egy darabból. Egyenközű nyomás.
 Nyomáselállító. Átfekethető ívfogók. Praktikus borítás-
 feszítő. Zárókampó a nyomóformának egyidőben való
 felzárására. Mozdó lábíró sérülések megakadályozására.
 Oldalt mozgó henger- és váltódörzsölés. A festékhen-
 ger mozgása tetszés szerint állítható. Rúgós festékezője
 könnyen szabályozható. Pontosán állítható önműködő
 festékező. Biztosító-kampó a hengerszék eltörése ellen.

Rockstroh és Schneider
 utóda Gépgyár Részvény-
 társaság, Dresden-Heidenau

KÉPVISELŐJE: TANCZER MIKSA, BUDAPEST, VII., AKÁCFA-U. 50

REGENT-ANTIQUA

egy rendkívül szép formájú, könnyen olvasható könyv- és díszbetű. A 10 fokozatban és pedig
 nonpareille-től 4 ciceróig, vésett betűk mintalapjait kívánatra ingyen és bérmentve megküldöm

Scholz Ede Betűöntöde: Bécs

XVIII. kerület, Eduardgasse 10. szám

Teljes könyvnyomdai berendezéseket a legrövidebb idő alatt és a legelőnyösebb feltételek mellett szállítok.
 Nagy raktár könyv- és címbetűkből, díszbetűnyekből, görög, orosz, héber stb. betűkből.

Német birod.
szabad. miatt
minden ver-
seny kizárva.

26 kitüntetés
és állami érem

Ajánlatokkal
szívesen szol-
gálunk. ۞

Ne vegyen Ön szalagos ívberakókat hajtogatógépeihez, hanem csak szab. szalagnélküli rendszerűt, melynek egyedüli gyártója:

PREUSSE & Co. G. M. B. H., LEIPZIG

Németország legrégebb és legtapasztaltabb gépgyára. ۞ Alapított az 1883. évben.

Előnyei nagyszerűek!

Rendeljen csak
ilyen rendszerűt!

Egyszerűsége meglepő!

:: HUSZONÖTÉVI TAPASZTALAT. ::
BIZONYÍTVÁNYOK EZERSZÁMRA.

ÓRÁN-
KÉNT **5000** ÍVET KÉPES HAJ-
TOGATNI S VÁGNI.

Hajtogatógépeink hosszabb idő óta számtalan helyen **önműködő berakóval** is működ-
nek, és pedig Dux-, Augusta- és egyetemes berakóval. :: Tessék tehát választani!

Csekély kiadásokat igényel a

valóban jól jövedelmező, biztosan mű-
ködő s a Mergenthaler Setzmaschinen-
fabrik G. m. b. H. Berlin által gyártott

LINOTYPE "IDEAL"

a jelen és jövő kis kétbetűs szedő-
gépe, gyorsan kicserélhető betűraktár-
ral, mely különösen könyv- és újság-
szedéshez előnyösen használható. ۞
Vezérképviselőség Ausztria - Magyar-
ország és a Balkán-államok részére:

GUTENBERG-HAUS GEBR. GEEL, WIEN VII/2
FIÓKÜZLET: PRÁGA, WENZELSPLATZ 45

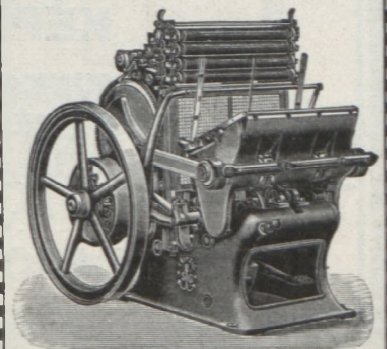
TÉGELNYOMÓ SAJTÓ :: PHOENIX ::

egyszerű és legfinomabb kivitelű nyomtatványok,
autotypiák, valamint háromszinnyomások pré-
selések és metszések részére

**J. G. SCHELTER & GIESECKE
GÉPGYÁR · LEIPZIG**

Vezérképviselő, Magyar-és Lengyelország részére
POLLÁK MÓR, BUDAPEST, Rózsa utca 40 II em. I ajtó

ÉRTÉKES SZABADALMAK

KURCZ LIPÓT ÉS TÁRSA

PHOTOCINKOGRAFIAI MŰINTÉZETE

BUDAPEST, VII. MIKSA-UTCA 8. ATHENAEUM PALOTA

KÉSZIT MINDENMÉŰ CLICHÉT

NYOMTATVÁNYOK IZLÉSES ILLUSZTRÁLÁSÁRA. PHOTO ÉS AUTOTYPYIA TANGIROZÁSSAL. CHROMOTYPYIA. PHOTOLITHOGRAFIA. HÁZON KIVÜLI FÉNYKÉPFELVÉTELEK. ☐

TELEFON 147-27.

Lorilleux Ch. és Társa**A világ legrégibb és leghíresebb nyomdai festékgyára Alapítva 1818**

Tizenegy gyár és negyven le-
rakata az egész
világon!
1889. és 1900.
párisi világki-
állításán ver-
senyen kívüli
:: jury-tag ::

Grand Prix :
St.-Louis 1904.
Lüttich 1905.
és Milano
1906. évben.
Az 1910. évi
brüsszeli világ-
kiállításán két
: Grand Prix :

**Lerakat és iroda: Budapest,
Ferencz József rakpart 27.
Telefon 37-58. Gyár: Buda-
fokon, Budapest mellett ♦♦**

Festékek a kő- és könyvnyomdai, vala-
mint az összes grafikai szakmák részére
Másoló-festékek ♦ Arany- és ezüst-
festékek ♦ Kencék és hengeranyagok
Preparált papirok könyvnyomdák részére

BAUER**FRANKFURT-M. ÉS BARCELONA**

ALAPITVA 1837

**A LEGRÉGIBB ÉS LEGSZÁLLÍTÓ-
KÉPESEBB BETÜÖNTŐDE****300 MUNKÁS ÉS HIVATALNOK • LEGMAGASABB
KITÜNTETÉSEK: ÁLLAMI-ÉREM, GRAND PRIX STB**

Vezérképviselő Magyarországra részére:

HORVÁT LAJOS, BUDAPEST, VI. DÁVID-UTCA 8

Péterfalvai papírgyár
♥ Péterfalva, Erdély ♥
Nezsideri papírgyár rt.

OCEAN

G. G. B. papírárúk. Nagy raktár nyomdai, okmány-, fogalmazási, irodai, színes, merített, enyvezett és chromopapírokban, boríték-, levél- és könyvpapírokban. - Hazai gyártmány! Nagy raktár a sokszorosító- és rokoniparokhoz szükséges papíryananyagokban. - Vidéki rendeléseket a beérkezés napján azonnal elintézzék. Mintákat kívánatra azonnal ingyen és bérmentve küldök. - Irodai telefon: 47-81. Üzleti telefon: 32-98. sz.

Vezérképviselőt és raktár
Goldzieher G., Budapest,
V., Báthory-utca 7. szám

KLEIN KÁROLY

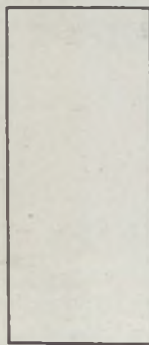
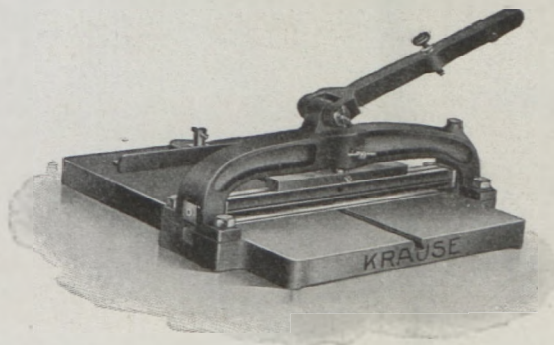
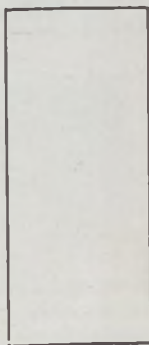
ELSŐRENDŰ GRAFIKAI SZAKMABELI
GYÁRI KÉPVISELETEK BUDAPEST,
VI., RÉVAY-U. 22 • TELEFON 83-85

Arajánlatok, számítások és mintakönyvek kívánatra díjmentesen adatnak. Nyomdaberendezések előnyös fizetési feltételekkel. Szolid és szakszerű kivitel.

VEZÉRKÉPVISELETEK

R. ENGLERT & DR. F. BECKER FESTÉK, HENGER-ANYAG, KENCE ÉS VEGYI TERMÉKEK GYÁRA; • HEINRICH HOFFMEISTER BETŰÖNTŐDE; ERSTE MANNHEIMER HOLZTYPENFABRIK SACHS & COMP. FABETÜGYÁR; LEIPZIGER TANGIER MANIER • ALEXANDER GRUBE; LEOPOLD JASTROW HORGANY-, SÁRGÁ- ÉS VÖRÖSRÉZGYÁR; BREND'AMOUR, SIMHART & COMP. UNIVERSAL-COLLODIUM-EMULSIO

Kartonra készült nyomtatványok ú. m. étlapok, táncrendek, eljegyzési kártyák stb. hajlításához legjobban használható

ezen Krause-féle UHn jelű lemezajlító gép.

! KRAUSE KÁROLY LEIPZIG !

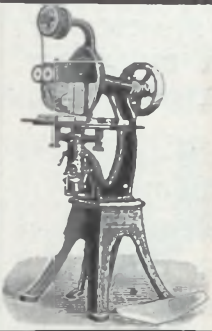
Magyarországi
Képviselője:

Kaufmann Gyula Budapest, VII., Kertész-utca 48

GAITZSCH E. C. CHEMNITZ

AZELŐTT MOSENTHIN & GAITZSCH

„Perfection“ □

elismert legjobb drótfűző-
gép könyvek és blokkok
fűzésére □
Munkaképessége a lehető
legnagyobb □

Kézvisele: Gutenberg-Haus
Gebr. Geel ◊ Wien, VII/2,
Lerchenfelderstrasse 37 □

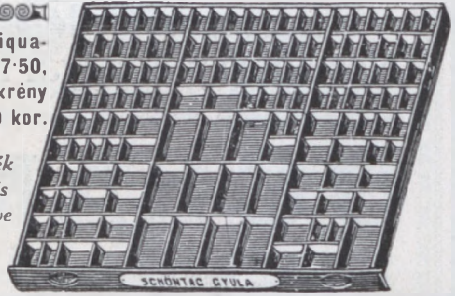
SCHÖNTAG GYULA

szakasztalos, Budapest
VI., Váci-körút 51. szám

Az 1907. évi pécsi
országos kiállítá-
sion ezüstérem-
mel kitüntetve :

Kis antiqua-
szekrény 7-50,
nagy szekrény
ára 9-50 kor.

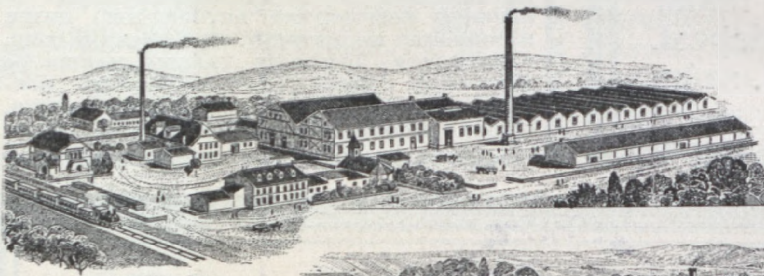
Árjegyzék
ingyen és
bérmentve

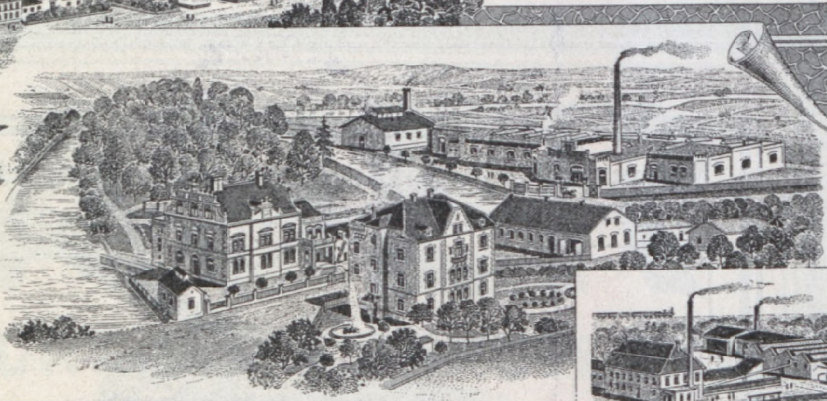
AUERBACH

WEISSBERGER & Co

bronzfestékek,
fémlemezek,
kő- és könyv-
nyomdai fes-
tékek gyára

A rothenbrucki gyár Bajor-
országban 350 HP víz- és
gőzerőre berendezve

Gyárak:

Kosolup, Csehországban.
Rothenbruck, Raunstein.
E két utóbbi alapítója: L.
Auerbach & Co. Fürth,
Bajorországban.

A kosolupi gyár, Csehországban,
100 HP víz- és gőzerőre berendezve

A rauhensteini gyár, Bajor-
országban, 100 HP víz- és
gőzerőre berendezve

Fiókok:

Prága. Wien, VII/2. Buda-
pest: Schuller János, VIII.
Üllői-út 66. Telefon 28-15
Berlin S. Páris. London E.C.

Kosolup, Pilsen mellett

VASUTI ÁLLOMÁS:
TUSCHKAU-KOSOLUP

TELEFON: PILSEN
120. SZ. SÜRGÖNY:
BRONZE, KOSOLUP

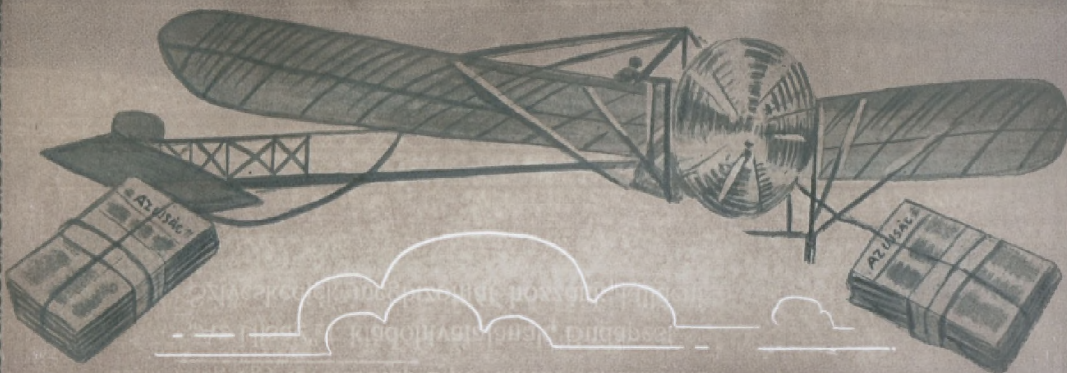

Megjelent
Egy marék virág
Tannenburgi Róza
Mondák. Legendák
Mesék és regék
Derült világ

Az Athenaeum irodalmi és nyomdai
részv.-társulat kiadása Budapest

„AZ UJSÁG“ t. hirdető közönségéhez!

Nagy hirdető feleink körében érdeklődtünk a lezajlott őszi és téli idény üzleti eredményei után és azt az örvendetes értesítést kaptuk, hogy dacára az időjárás alkalmatlanságainak, igen bő volt az aratás és hogy a rendszeres állandó hirdetés nagyban támogatta a kereskedőknek és iparosoknak minden üzleti akcióját. Ennek következményeképp olyan értesülésünk is van, hogy a kereskedők és iparosok felbuzdulva az elért sikeren, a közelgő tavaszi idény alkalmából az eddiginél jóval nagyobb méretben szándékoznak igénybe venni a biztos sikert és eredményt megszerző publicitást.

A modern kereskedőknek és iparosoknak ehhez a bölcs és okos elhatározásához készséggel szegődik munkatársul „AZ UJSÁG“ immár óriásivá megnőtt nyilvánosságával és bár nagy példányszámai után méltán megilletné a jóval magasabb hirdetési ár, mint a mennyit most kér a hirdetőiroda, vagy a hirdetési ügynök, a lap terjedelmével rendes körülmények között való józan takarékoság megadja nekünk a módot, hogy a hirdetőárak felcsigázását mellőzhetjük a nélkül, hogy üzleti érdekiünkön csorbát ütünk.

Ez idei husvéti számunk tartalom tekintetében is felül fogja mulni az eddigieket és a mi a hirdetőre nézve a legfontosabb,

150.000 példányban jelen meg
és fogy el.

Hirdetési megbízásokat „Az Ujság“ részére közvetlenül is fel lehet adni. Elég egy levelezőlap a következő tartalommal:

„Az Ujság“ t. kiadóhivatalának, Budapest.

Sziveskedjék megbizottját hozzánk küldeni.

IRODALMI HIRADÓ

MESJELÉN MINDEN HÓ 20-ÁN. SZERKESZTI: KÖVES DEZSŐ.
KIADJA AZ „ATHENÆUM” IRODALMI ÉS NYOMDAI R.-T.
KÖNYVKIADÓOSZTÁLYA, BUDAPEST, VII., RÁKÓCZI-ÚT 54.

AZ ATHENÆUM KÖZÉPISKOLAI TANKÖNYVEI

AZ „ATHENÆUM” IRODALMI ÉS NYOMDAI RÉSZV.-TÁRS.
NYOMÁSA, BUDAPEST, VII. KERÜLET, RÁKÓCZI-ÚT 54. SZ.

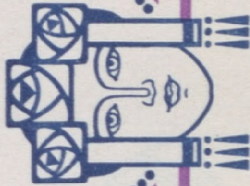
FEKETE·MANÓ

MŰSZAKI KÖNYVKÖTÉSZEZET
ÉS PAPIRÁRUK RAKTÁRA ◀

BUDAPEST·VI

KMETTY-UTCA 15-17. SZÁM
(A DALNOK-UTCA SARKÁN)

Telefon
98-96

CSEVEGÉS AZ ÖLTÖZKÖDÉSRŐL

**IRTA
MANGOLD
BÉLA
KOLOS**

**KIADJA VÁRADY BÉLA BUDAPESTEN
IV., VÁCZI-UTCZA 15. SZ.**

*A Magyar
Nyomdászat
melléklete*

KALLÓS ÖDÖN

GRAFIKAI SZAKÜZLET

BUDAPEST VI., VÖRÖSMARTY-UTCA 69–71. SZ.

Tisztelt Cim!

an szerencsém tiszteletteljesen értesíteni, hogy a Grosz és Kallós grafikai szaküzlet cégből kiléptem.

Nyolc évi külföldi tartózkodásom és mint tanult nyomdász a gyakorlatban szerzett tapasztalataim, valamint az a megtisztelő bizalom és szeretet, melyet barátaim és ismerőseim részéről hálás szívvel tapasztaltam, érlelte meg bennem a gondolatot, hogy mint szaküzlettulajdonos (Budapest, VI., Vörösmarty-utca 69–71), Európa egyik legnagyobb és legelőkelőbb betüöntődjének,

Genzsch és Heyse Hamburg = München

képviselőjét átvegyem.

Tekintve, hogy betüöntődém rendkívül szoliditására több előkelő budapesti cég meggyőződött, melyek közül csak egynéhányat említek fel, úgymint Athenaeum, Franklin, Hornyánszky, Pallas, Pátria, Részvény, Stefaneum, Wodiáner, úgy vélem, hogy a magyar nyomdaipar nak, szükségleteinek beszerzésénél, valóban hasznára lehetek.

Nagybecsű megrendelőim szives felszólítására, a legkisebb megrendelésnél is, azonnal rendelkezésre állok.

Miután még biztosítom, hogy minden erőmet és igyekezetemet abba fogom helyezni, hogy a legcsekélyebb megrendelés is gyorsan, jó és pontosan eszközöltessék, ami által nagybecsű megrendelőim bizalmát és jóakarátát még fokozottabban kiérdemeljem, maradok teljes tisztelettel

Kallós Ödön, grafikai szaküzlet

Budapest VI., Vörösmarty-utca 69–71. sz.

EDMUND KALLÓS

GRAPHISCHES FACHGESCHÄFT

BUDAPEST VI., VÖRÖSMARTY-UTCA 69—71. SZ.

Euer Hochwohlgeboren!

Ich habe die Ehre Ihnen achtungsvoll mitzuteilen, daß ich aus der Firma des graphischen Fachgeschäftes Groß & Kallós ausgetreten bin.

Mein achtjähriger Aufenthalt im Auslande und meine in der Praxis gesammelten Erfahrungen als gelernter Buchdrucker, sowie jenes ehrende Vertrauen und die Achtung, welche mir seitens meiner Freunde und Bekannten zuteil wurden, reiften in mir den Gedanken, als selbständiger Besitzer eines Fachgeschäftes (Budapest, VI., Vörösmarty-utca Nr. 69—71), die Vertretung einer der größten und vornehmsten Schriftgießereien Europas, der Firma

Genzsch & Heyse Hamburg = München

zu übernehmen.

In Erwägung, daß von der außerordentlichen Solidität meiner Firma mehrere hervorragende Budapester Geschäfte, so unter anderen Athenäum, Franklin, Hornyánszky, Pallas, Pátria, Rézsvény, Stefaneum, Wodiáner, sich überzeugten, glaube ich bei Beschaffung der Bedürfnisse der ungarischen Druckindustrie wirklich nützlich sein zu können.

Den geschätzten Kunden stehe ich auf Wunsch selbst bei kleinsten Bestellungen gern zur sofortigen Verfügung.

Indem ich noch versichere, daß ich meine ganze Kraft, mein ganzes Bestreben dareinsetzen werde, die kleinste Bestellung rasch und prompt zu effectuieren, um das Vertrauen und Wohlwollen meiner hochgeehrten Kunden in noch höherem Maße zu erringen, zeichne ich hochachtungsvoll

Edmund Kallós, graphisches Fachgeschäft

Budapest VI., Vörösmarty-utca 69—71. sz.